

AHO JUHANI

PAPIN ROUVA

Juhani Aho
Papin rouva

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=36367334

Papin rouva:

Содержание

I	5
II	18
III	33
IV	45
V	57
Конец ознакомительного фрагмента.	69

Juhani Aho

Papin rouva

Tässä teoksessa tavattavat päähenkilöt ovat jo esiintyneet
»Papin tyttäressä.»

*Motto: »Älkää hänt' unelmass' edes nähkö,
ettei hänen silmäns'
iskisi teihin, ja katse,
jok' ei mene mielestä koskaan,
hiljaa vaivaavaks okahaks näin
jäis sydämeenne.»*

(Johannan sanat Hannalle Runebergin »Hannassa»)

I

Viheriäisten peltojensa keskessä punoitti pieni pappila järven rannalla pitkän lahden pohjukassa. Ilta-auriongon valaistessa näkyivät sen valkoiset ikkunanpielet kauas suurelle selälle, jossa kulki iso valtaväylä etelästä pohjoiseen. Säännöllisesti kulkivat siitä ohitse suuret matkustajalaivat ylös ja alas, mutta lähimpään kaupunkiin oli päivän matka. Kun pitäjän laivasilta oli lähellä kirkonkylää toisella puolella pitkän niemen, eivät laivat tänne koskaan poikenneet. Jos joskus oli joku menevä tai tiettiin olevan varma tuleva, niin noudettiin tai vietiin se venheellä, jolla soudettiin väylälle. Pappilan lahti jäi sentähden syrjään suuren maailman valtatieltä ja sen ihmisvirralta. Ainoastaan joku harva hajamielinen matkustaja saattoi silloin tällöin sattumalta ojentaa tänne kiikarinsa ja kysäistä peränpitäjältä, kantta pitkin kävellessään:—»Mikä on tuo punainen talo tuolla kaukana'»—»Se kuuluu olevan tämän pitäjän kappalaisen virkatalo.» Jos hän oli elämänsä uupunut ja surumielinen, voi hänelle ehkä tulla ohimenevä ajatus:—»Se näyttää niin rauhalliselta tuo paikka ... siellä olisi ehkä onnellista asua.»

Ja jos sitä järveltä päin lahden pohjaan soutuken läheni, niin näytti siinä pysyvänkin tuo ensi silmäyksen vaikutus.

Suuren selän jyrkät ja synkät rannat, jotka kasvoivat vain kanervaa ja pientä petäjikköä, muuttuivat täällä lempeiksi luhtaniityiksi, jotka tuolla täällä synnyttivät pyöreitä pajupensaita

ja joita reunustivat pehmoiset koivu- ja haapalehdot. Taampana kohoava kivikkomäki, jonka harja kasvoi läpikuultavaa metsää, pisti paikoitellen juurensa niittyjen alaitse ja ilmaantui veden rajassa avopääksi kallioksi tai valkoiseksi hiekkarannaksi, jonka edustalla silloin nuokkui harva ruohikko jyrkkäyksen rintaan.

Pappilan ranta oli pienenisen niemen kainalossa. Siinä oli saunarakennus kallioisella perustuksella, alempana uimahuone ja venhevalkama ja hiukan ulompana niemen kärjessä vanha nuottakota. Saunan seinämällä oli rivi verkkokeppejä ja uimahuoneen vieressä kolme venhettä, joista yksi valkoisensiniseksi maalattu hohti rannasta kauas ohi soutavan silmään.

Rannasta vei ruispellon halki polku itse pappilaan, joka siellä vähän ylempänä tuuheiden, korkeiden koivujensa keskessä paistoi kuin mansikka mättäästään.

Koko tuossa maisemassa oli jotain omituisen pehmoista ja vienoa, joka tuntui tuoksahtavan esiin jokaisesta sen pienimmästäkin poimusta. Tuo pienoiskokoinen uimahuone valkoisine hiekkään laskeutuvine portaineen, vaaleansininen venhe, joka kaarevan sulavana lepäsi omilla siloisilla teloillaan, ruispelto polkuineen, vatukko aidan varrella, tuo kukkaspuutarha pellon ja rakennuksen välillä ja etupäässä itse rakennus—se oli kuin hienon naiskäden muodostelemaa.

Mutta samalla lähti siitä kuin aavistus jostain selittämättömästä surumielisyydestä. Hiljaisena, tyynenä ja vähän viileänä iltana tuntui siltä, kuin olisi sen asukkaan

pitänyt istua käsi posken varassa, pää alakuloisesti kallellaan, mielessä joku salainen, sanaton kaiho. Laineen loiskina se ehkä toi tämän tunnelman, ehkä myöskin haavanlehden lepatus tai päivän heijastus ikkunoihin, joiden takana ei näkynyt liikettä eikä kuulunut lapsilauman iloista mellakkaa; eikä sitä kuulunut pihamaalla, ei pientarilla eikä rantahiekalla. Ainoastaan silloin tällöin avautui joku ovi, narahti puutarhan portti, ammahti lehmä tai ynähti vasikka, kuului soutua järvellä tai askeleita puutarhan hiekassa. Sillä välin saattoi olla niin äänetöntä, niin liikkumatonta ja kuollutta, että arka sorsa uskalsi uittaa poikueensa venerantaan ja käki lentää kukkumaan puutarhan aidan seipääseen.

Talon nimi oli Tyynelä.

* * * * *

Oli iltapäivä keskikesällä, alkupuolella heinäkuuta.

Muutamia päiviä sitten oli pastori Aarnio saanut kirjeen vanhalta ylioppilastoveriltaan Olavi Kalmilta, joka oli ilmoittanut saapuvansa laivalla tänään ja tulevansa hänen luokseen kesäänsä viettämään. Sen johdosta oli hän lähtenyt venheellä laivaa vastuuseen.

Elli, hänen vaimonsa, oli jäänyt kotiin järjestämään taloa siihen kuntoon, kuin harvinaisen vieraan saapuminen vaati.

Koko päivän oli hän puuhannut siinä toimessaan, puhdistellut huonekaluja, järjestellyt kirjoja salin pöydällä, muutellut hiukan

kuvia albumissaan, laitellut uutimia uusiin poimuihin, pyyhkinyt tomun kukkain lehdiltä ja asettanut verestä vihreää vaaseihin. Sitten oli hän siistinyt oman pukunsa, viivähtänyt hetken aikaa peilin edessä ja katsellut siinä kasvojaan ja vartalooan.

Pitkään aikaan ei hän ollut sitä tehnyt. Siitä oli kauan, kun hänellä siitä oli ollut mitään hauskuutta. Ja hiukan uteliaasti hän nyt silmäili vähän vaaleata muotoaan ja solakkaa, vielä neitseellisen jäntevää vartalooan. Moneen vuoteen ei hän ollut muistanut sitä, mitä hänestä joskus oli sanottu, että hän oli miellyttävä, melkein kauniskin. Ketä varten? Miksi hyväksi? Mieheensä vuoksi ei hän muistanut itseään häihinsäkään koristelleensa. Muut ne olivat sen tehneet. Siitä oli muuten viisi vuotta, viisi pitkää vuotta.

Ja nyt hän yht'äkkiä oli taittanut kukan ja kiinnittänyt sen rintaansa. Ja peräytyen peilin luota muutti hän sitä pari kertaa, ennenkuin se hänen mielestään oikein tuli paikalleen.

Tämänpäiväinen puuha oli tuntunut hänestä hauskalta. Tavallisesti ei se häntä huvittanut, hän teki sen virallisesti ja koneellisesti. Teki vain kaikkein välttämättömimmän.

Mutta nyt hän meni puutarhaan ja keräsi siellä kukkaskimpun. Ruohoja ja kukkia valikoidessaan tuli hän selville sen aatteesta. Vaatimaton ja yksinkertainen sen tulisi olla, niin ettei sitä ensi silmäyksellä huomattaisi. Mutta hieno väriltään niinkuin metsäkukka, johon kun sattuu silmä, se sitä kauan tutkii. Hitaasti ja huolellisesti kokosi hän siihen enimmäkseen heiniä ja taittoi sitten ruispellasta aidan ylitse heilimöivän tähkän. Hän tarvitsi

siihen sinistä ja oli jo ottamassa lemменkukkaa, mutta hylkäsi sen ja sijoitti ruiskukan sen sijalle. Mutta mistä saisi hän siihen tuoksun? Hän otti muutamia reseedeja ja pisti ne heinien väliin piiloon.

Saatuaan kukat mielensä mukaan toisiinsa sointumaan vei hän ne ylskamariin, joka varta vasten oli laitettu vieraan asuttavaksi. Hän oli kannattanut sinne keinutuolin ja uuden pöydän ja vienyt vaatevarastostaan sinne parhaat ja uusimmat vuodetarpeet. Ikkunan eteen oli ripustettu hänen omat kutomansa, ennen käyttämättömät uutimet, pöytä oli katettu valkoisella liinalla, ikkunaan tuotu eläviä kukkia salista, hankittu uudet naulapuut ja kirjahylly. Vuoteen taa seinälle oli ripustettu suuri ryijy ja tuomen oksia pistelty seinän rakoihin.

Mihin paikkaan panisi hän kukkasvihkonsa? Ei keskelle pöytää, ei niin näkyvälle paikalle. Johonkin kulmaan, josta se olisi *löydettyä*. Uunin reunan kupera oli kaikista sopivin paikka, ja siihen hän sen jätti. Nyt vasta hän huomasi, että siinä olivat hänen pukunsa värit: harmaa ja sininen.

Tuleekohan hän täällä viihtymään? ajatteli hän katsoessaan ulos ikkunasta peltojen ja järvien yli.

Hänhän oli minun ensimmäinen oikea rakkauteni ja ensimmäinen suuri pettymykseni. Ja nyt hän tulee tänne ja on täällä jo tänä iltana!

Säikähtäen omia ajatuksiaan kiiruhti hän alas vinniltä. Mutta nähdessään huoneet aivan uudessa kunnossa täytyi hänen nyt myöntää itselleen, mitä varten hän näin oli ollut

puuhassa koko päivän. Hänen täytyi tunnustaa, että hän ainakin tahtoi tehdä erityisesti edullisen vaikutuksen. Niin, ja olihan hän täältä kaukaa seurannut hänen retkiään sanomalehtien avulla. Milloin hän oli suorittanut tutkinnon, milloin esiintynyt puhujana isänmaallisissa juhlissa, saanut yliopistolta matkarahan ja matkustanut ulkomaille. Hän oli pannut mieleensä hänen osoitteensakin Pariisissa. Siellä hän oli ollut kauan kadoksissa, kunnes taas tänä kevännä hänen nimensä oli niiden joukossa, jotka olivat palanneet kotimaahansa. Joskus hänestä oli täälläkin puhuttu, hänellä oli vanhassa pappilassa tovereita, jotka hänet tunsivat. Elli oli kuunnellut, mutta ei itse virkkanut mitään. Hän pelkäsi, että hänen äänensä hänet pettää. Ja kuinka hän kuitenkin oli saanut välinpitämättömästi sanotuksi: »Vai niin, tuleeko hän tänne...», kun hänen miehensä ilmoitti hänen tulostaan eilen.

Kaikki oli laitettu valmiiksi, ei ollut enää mitään toimittamista, vasta parin tunnin kuluttua tulee laiva, ja yht'äkkiä ei hän tiennyt, mihin hän sitä ennen ryhtyisi.

Mutta onhan hänellä tuo tavallinen jokapäiväinen retkensä tähän aikaan vuorokaudesta. Kuinka monta kertaa hän onkaan sen tehnyt! Rakennuksen päädyn ympäri, jonne mennessä portti narahti joka kerta niin aivan samalla tavalla. Siitä sitten hiekoitettua käytävää kukka- ja hernepenkkien välitse toiselle portille, joka oli ruispellon halki kulkevan piennartien päässä. Laimea tuuli puhalteli lauhkeasti järveltä, siellä oli tummat metsäiset saaret ja niemet ja niiden takana kaukana sininen, häämöttävä manner. Muutaman saaren päästä kiilsivät valkoinen,

kolmikulmainen merimerkki, jonka ohitse laiva kulki. Ja tässä kohosi ruispelto kahden puolen tien. Hän peittyi melkein päätään myöten sen suojaan, ja tätä tietä laskeutuessaan tunsu hän itsensä aina niin rauhalliseksi ja turvalliseksi, niinkuin se olisi vienyt hänen omaan erityiseen maailmaansa, jossa kukaan ei kyennyt häntä häiritsemään. Sillä pihasta katsoen ei kukaan voinut nähdä häntä tänne. Hänen miehensä huoneen ja keittiön ikkunat antoivat kaikki pihalle päin. Eikä tänne rantaan juuri koskaan ollut kenelläkään asiaa. Koko tämä puoli oli ikäänkuin hänen omaansa, hänelle itselleen pyhitettyä.

Kaksi veräjäpuuta hän pudotti alas ja pistäytyi niitylle. Leveämpi polku vei siitä suoraan rantaan. Hänen oma, kapea polkunsu poikkesi vasemmalle ja vei lehdon läpi nuottakodalle niemen nenään. Siinä oli pykälä kalliossa, ja siihen hän istuutui, selkänsä takana koivu ja edessään aava ulappa.

Tästä oli hän jo monena kesänä kenenkään tietämättä katsonut ulos maailmaan. Ja maailmaan katsomiseksuun kutsui hän laivain ohikulun katsomista tuolla kaukana, josta hän tyynellä säällä kuuli niiden koneen tykytyksen ja näki niiden vilahdukselta siirtyvän toisen niemen suojasta toisen taa. Se oli ainoa yhteys, mikä hänellä oli ulkomaailman kanssa, sen suuren ja salaperäisen, jota hän pienestä tytöstä saakka oli haaveksinu, josta hän kirjoissa oli lukuenu ja jossa hän uskoi ihmisten elävän rikasta, täyteläistä ja onnellista elämää.

Ja vielä sittenkin, kun laiva oli mennyt ohitse, jäi hän siihen iltaansa lyhentämään. Hän odotti laineita, jotka pitkän

aikaa sen jälkeen, kun viimeinen savun kiemura oli haihtunut ilmaan, vyöryivät sieltä verkalleen, huojahduttivat ruohistoa ja valkeana vaahtona kohisten murtuivat rantakiville hänen jalkojensa juureen.

Aivan sattumalta oli hän tullut tämän paikan keksineeksi eräänä iltana rantoja pitkin harhaillessaan. Toisen kerran tuli hän uteliaisuudesta, lapsellisesti siitä hauskuutettuna, sitten se muuttui tavaksi ja lopulta melkein jokapäiväiseksi tarpeeksi. Yksinäisyydessään hän pyhitti paikan omille haaveiluilleen.

Ja täällä hän oli elänyt sekä onnellisimmat että onnettomimmat hetkensä. Onnellisimmat siksi, ettei kukaan häntä häirinnyt ja että hän sai olla yksin. Onnettomimmat, sillä täällä voi tuo sama yksinäisyys kaikista enimmän häntä painaa. Täällä hän oli kaivannut kaikki suurimmat kaipuunsa, täällä kaikista haikeimmin halunnut ystävää, toveria ja rakkautta.

Nähdessään laivain aina noin salaperäisesti kulkevan ohitsensa, kehittyi hänelle taikauskoiseksi varmuudeksi usko siihen, että elämä ei voi ikäänsä kaikkeaan samalla tavalla jatkua ja että laineet kerran tuolta tuovat hänelle edes jonkunlaisen toiveiden täytännön mukanaan. Hän ei osannut ajatella, mitä se olisi ja vielä vähemmin kuka. Jotain erikoisempaa sen vain tulisi olla. Mutta ei sieltä tullut milloinkaan mitään eikä ketään.

Ja yht'äkkiä täytti se epäily hänen mielensä nytkin. Eihän kirje ollut ihan varma. »Jos tulen, niin tulen ensi perjantaina. Ellen silloin tule, niin olen päättänyt viettää kesäni toisaalla.» Tietysti hän *ei tule*! Ja paljas mahdollisuus tuosta sai hänet

tavalliselle mielelleen. Hän vaipui siihen samaan surumieliseen mietiskelyynsä, joka hänet aina valtasi tällä paikalla. Tämä kesä tulee siis kai kulumaan niinkuin olivat kuluneet kaikki entisetkin, ilman mitään vaihdosta. Elämä jatkuu vanhaa latuaan, tulee syksy ja se kauhean ikävä talvi.

Aurinko kallistui hiljalleen länteen, sen valo tuli kylmemmäksi ja alakuloisemmaksi. Tuuli heikkeni heikkenemistään, ja pienet lyhyet laineet lipattivat hajamielisesti nuottakodan edustalla.

Monta kertaa oli hän tällä samalla sijalla tehnyt tilin elämästään, muistellut ja tarkastellut sen alusta loppuun. Vaikkei hän sitä ollut koskaan kenellekään puhunut, oli se pukeutunut ikäänkuin sanoiksi hänen mielessään, Hän olisi osannut kertoa sen ulkoa samoilla sanoilla, jos olisi ollut joku, joka olisi tahtonut sitä ymmärtäen kuunnella. Mutta vaikkei sellaista kuulijaa ollutkaan, kertoi hän sen mielellään ja omaksi helpotukseksen —itselleen. Ympäristö sitä ainakin tuntui kuuntelevan ja siihen osaakin ottavan.

* * * * *

Kuinka kirkkaasti muisti hän tuon sunnuntai-illan isänsä kotona ennen, kun hän istui venheen kokassa rannassa ja haaveillen tarkasteli tyynen veden pintaa, mihin kuvastui koko äärettömän korkea taivaan kupukansi! Silloin seisoivat yht'äkkiä rannalla isä ja tuo nuori ylioppilas, valkoinen lakki

reippaasti takaraivolla ja matkalaukku kupeella riippumassa. Ne nauroivat hämmästyneelle tytölle, joka häpeissään kiiruhti edeltäpäin pihaan muistamatta tervehtiäkään vastatulleita. Heillä oli kolmaskin mukanaan, apulaispapiksi tuleva. Ja kun he saivat hänet rantaportilla kiinni ja isä heidät esitteli, niin oli apulaisen käsi pehmeä ja vastenmielisen lämmin. Se toinen hymyili ystävällisesti ja katsoi niin omituisesti suurilla, sinisillä silmillään.

Ja pian he sitten perehtyivät toisiinsa, jo samana iltana puheli se niin tutunomaisesti ja oli niin viisaan ja etevän näköinen. Miten kauniita, uusia asioita se tiesi ja kuinka ne silti tuntuivat tutuilta, niinkuin olisi niitä kaikkia jo ennen itse ajatellut. Molemmat he tekivät kiusaa apulaisesta, joka sekaantui puheisiin, mutta ei mitään käsittänyt. Hän oli heistä naurettava ja vähän tyhmä. He soutelivat järvellä, kävivät kirkon tornissa ja ihailivat avaraa näköalaa. Ylioppilas oli juossut edeltäpäin ja avannut luukun. Hän seiso siinä niin solakkana ja miehekkäänä, pitäen luukun ovesta kiinni. Täytyi kumartua hänen kainalonsa alitse ja seisoa kuin hänen syleilyksessään. Apulainen seiso alhaalla kirkonmäellä, ja ylioppilas huusi, iskien Ellille silmää: »Kuinka sinä olet litteän näköinen siellä!» Valkolakin sametti hulmusi kovassa, mutta lämpimässä etelätuulella, hän oli hän oli niin kaunis ja reipas. Hän puhui, innostui ja osoitteli kädellään kauas eteläisiin maisemiin, »jonne aatos aina pyrkii.» Hän näytti tahtovan siinä paikassa sinne lentää, ja Elli kuvitteli, että he lentävät yhdessä.

Mutta hän lensikin sinne yksin, ja Elli jäi kuin siivetön lintu seisomaan verannalle, itkeytyvät kasvot lasia vasten. Kuinka karvas oli nielaista tuo kyynel! Kuinka se aina tätä muistellessa pyrki kohoamaan takaisin...! Hän istui rattailleen, ja hevonen kiskaisi juoksuun. Hän kohotti lakkiaan ja katosi maantien pölyyn.

Kuinka hän silloin olisi äärettömästi kaivannut lohduttajaa, jonka rinnalla olisi voinut itkeä surunsa. Mutta sellaista ei hänellä ole koskaan ollut. Metsän puut ja järven rannan loiskivat laineet ne olivat hänen uskottunsa silloin niinkuin nytkin. Ja lehtoon, koivikkolehtoon järven rannalle, jossa pohjatuuli puhalteli, hän silloinkin sijoitti yltäkylläisimmän onnettomuutensa.

Kun hän sieltä palasi, silmänsä kuiviksi itkettyään, alkoi apulaispapin kosinta. Se oli käynyt pian, mutta hän ei vielä tänäkään päivänä voinut käsittää, kuinka se sittenkin oli niin käynyt. Hän muisti vain erään keskustelun, joka hänellä oli ollut äidin kanssa ja jossa tämä luultavasti oli sanonut omankin elämänsä salaisuuden: »Onhan se hyvä ja kunnollinen mies. Jonkun kanssahan sinun täytyy sinunkin kerran mennä naimisiin ja saada turvaa maailmassa.»—»Jos menen, niin menen jonkun kanssa, jota oikein rakastan.»—»Sinä, tyttö parka, et tiedä, että maailmassa tyttö hyvin harvoin saa sen, jota hän oikein rakastaa. Usein saa hän tyytyä siihen, jota voi sietää.»—»Mutta kuinka voi elää naimisissa, jos ei rakasta?»—Äiti hymyili surullisesti: —»Saa luvan voida ja näkyy sitä voivan.»

Ja näkyyhän sitä voineen.

Ajatellessaan elämäänsä näinä viitenä vuotena—vai lieneekö niitä ollut kuusikin, ei niistä tullut niin lukua pidetyksi—ei hän voinut ymmärtää, kuinka ne olivat kuluneet. Viikot ja kuukaudet olivat menneet melkein mitään jälkeä jättämättä, niinkuin tippuu pisara pisaran perästä tuhuttavana sadepäivänä ja putoaa hiekkaan niin hitaasti ja hermostuttavan yksitoikkoisesti. Hän oli tottumistaan tottunut ja herjennyt jo muutostakin odottamasta.

Siihen se päättyi hänen mietiskelynsä, tähän sisällöttömään nykyisyyteen. Monta kertaa oli hän uudistuksia kuvitellut, mutta ne kuvittelut eivät vielä koskaan olleet toteutuneet. Eikä hän niitä nytkään tahtonut uskoa. Hän oli melkein varma siitä ja tahtoi vakuuttamalla vakuuttaa itselleen, että kaikki jää entiselleen ja että venhe tulee tyhjänä takaisin. Tietysti. Ja parasta kai se olisikin.

* * * * *

Hän aikoi nousta. Mutta silloin kahahti ruohikko niin tutusti, ja samassa puhaltautui leveä laine pitkin rantaa ja kostutti kivet lähellä hänen jalkojaan. Laiva oli mennyt ohitse hänen huomaamattaan, sillä päivä paistoi vasten silmiä juuri lahtea pitkin ja esti näkemästä ulapalle.

Hetken kuluttua kuului soutua ja puhetta tuulen päältä. Hän siirtyi vähän ja näki siellä venheen tulemassa. Hänen miehensä istui perässä. Kokassa souti renki. Ja keskellä venhettä oli joku

kolmas.

–Se on kai mieheni vieras, koetti hän ajatella rauhallisesti ja välinpitämättömästi. Mutta sydän tykytti korvaan kuuluvasti, käsi vapisi hänen huivia sitoessaan, ja poskia poltti. Ja hän kiiruhti edeltäpäin pihaan, ennenkuin ne ennättäisivät rantaan ja huomasivat hänet.

Kun hän sitten vilahdukselta katsahti kamarinsa ikkunasta rantaan , oli venhe juuri laskemassa maihin, ja se, joka oli istunut keskellä venhettä, oli noussut seisomaan.

II

Elli kuuli heidän tulevan puutarhan kautta pihaan, nousevan verannalle ja menevän pastorin huoneeseen. Hän kuuli vieraan käynnin, joka oli tuntuvinaan tutulta. Hän kuuli hänen kauniin, selvän äänensä miehensä hiukan epäsointuisen äänen rinnalla. Itse hän oli mennyt ruokasaliin ja asetteli koneentapaisesti serviettejä lautasten viereen. Salin avonaisten ovien läpi erotti hän joka sanan, samalla kuin palvelijat yhtämittaa kalistelivat keittiössä astioitaan.

–No, kas niin, nyt tulta ja tupakkaa päälle! Poltatko sinä piippua vai paperossia?

–Kiitoksia, annahan olla ... minä sytytän mieluummin paperossin.—Vai niin, vai tämä se nyt on sinun pappilasi?

–Tämähän se on ... eikös tämä näytä mukavalta paikalta?

–Näyttää tämä hyvinkin hauskalta ja rauhalliselta...

–Tuossa on pirtti ja nuo tuolla vastapäätä ovat talli- ja liiterirakennukset. Siinä on ruoka-aittakin yhdessä jaksossa ja aitan päädyssä on kellari. Se on hyvä kellari, pysyy jäät syksyyn asti. Navetta on tuolla takana, mistä näkyy koivujen yli kaivon vintti. Se on aivan uusi kivinavetta, minun aikanani rakennettu...

–Jahah, vai sinun aikanasi.

–Sai siinä pitäjän kanssa painiskella, ennenkuin rupesivat tekemään, mutta ikuinen kalu siitä sitten tulikin. Tämä pytinki pitäisi saada kanssa uusi, se on vanha ja matalalla kivijalalla,

mutta siinähan tuo vielä menee, On minulla sentään tiukka tuuma saada uusi katto, uudet vuorilaudat ja multimukset. Maansa puolesta on tämä paikka tavallisen hyvässä kunnossa...

–Onko sinulla suurikin maanviljelys?

–Ei ole suuren suuri, tavallisen pienen puustellin viljelykset ... saattaa tässä hyvinä heinävuosina elättää kaksi hevosta ja toistakymmentä lehmää ... myön minä voita...

–Ja sinä olet kovasti innostunut maanviljelykseen?

–Itse minä olen aina mukana kun vain virkatoimiltani joudan. Ne ovat paljonlaiset, kun ei ole kuin kaksi pappia näin suuressa seurakunnassa...

–No, mutta perheesi? Onko se suurikin?

–Ei meitä ole talonväkeä kuin kaksi henkeä, vaimoni ja minä.

–Niin todellakin ... vaimosi, missä hän on?

–Ka niin, missäs se eukko onkaan? Mennään tänne saliin ... ota vain tupakkasi mukaan, ei se mitään.

Elli kuulee heidän tulevan saliin. Vieras tuntuu menevän ikkunan luo ja sanoo: »Kas, kuinka tästä on kaunis näköala järvelle.» Pastori selittää, että tuolta ylliskamarin ikkunasta on vieläkin kauniimpi, ja samassa hän tulee ruokasalin ovelle. Ellin tekisi mieli paeta keittiöön, mutta hän jää kuitenkin kalistelemaan veitsilaatikkoa.

–Täällähän sinä oletkin ... tule nyt sisään, niin saan esitellä...

Hän on tullut sisään, on mennyt vieraan luo ja tervehtinyt häntä. Hän kuulee vieraan sanovan:

–Hauska uudistaa vanhaa tuttavuutta ... mehän olemme jo

kerran ennenkin tavanneet toisemme.

–Terve tulemaan tänne... Niin, minä luulen...

–Kuinka kauan siitä onkaan, kun sinä silloin kävit vaimoni vanhassa kodissa? On kai siitä jo yli puolenkymmenen vuoden, sanoi pastori. Muistatko sinä, Elli?

–Kyllähän siitä jo on... Tehkää hyvin ja istukaa...

–Ja ajatelkaas, rouva, etten minä tiennyt teidän olevankaan naimisissa, ennenkuin miehenne kertoi siitä nyt tänne tullessamme ... minä luulen, etten olisi teitä enää tuntenutkaan...

–Te olitte silloin niin vähän aikaa meillä.

–Sinä olitkin, Elli, silloin juuri koulusta päässyt.

–Niin, ja sitten ei ole satuttu tapaamaankaan, kun minä olen matkustellut ulkomailla ja oleskellut suurimman osan aikaani Helsingissä. Täällä maan sydämessä päin en ole käynyt sitten ensimmäisten ylioppilasvuosieni.

–Onhan se luonnollista sitten...

–Olen kuitenkin aina halunnut päästä edes joksikin kesäksi maalle. Tämä näyttää niin erittäin viehättävältä paikalta. Kun soudimme laivalta tänne, sanoin juuri miehellenne, että tuntuu siltä, kuin voisin täällä kaiken ikäni asua. Olen oikein iloinen, että tulin valinneeksi tämän paikan...

–Sehän oli hauska, että tulitte ... täällä maalla ei meille usein tapahdukaan se ilo, että saamme vastaanottaa vieraita.

Pastori oli mennyt kamariinsa, jonne oli tullut joku asiamies. He jäivät kahden kesken saliin, Elli ja vieras.

Hän oli istunut nojatuoliin ja Elli toiselle puolelle pöytää

sohvan päähän tuolille.

–Kuinka onkaan ... vieläkö isänne elää? ... hän oli niin herttainen ja ystävällinen vanha ukko.

–Ei hän enää elä ... hän kuoli kaksi vuotta sitten.

–Vai on hän kuollut! Me ehdimme puhella hänen kanssaan kaiken maailman asioista, ja hän oli hyvin utelias kuulemaan vanhoista tovereistaan, joista muutamat olivat olleet minun opettajiani.

–Niin, hän puhui usein teistä teidän mentyänne ja odotti teitä palaavaksikin, niinkuin hän muisteli teidän luvanneen.

–Olikin minulla se aikomus, mutta muistaakseni eivät matkani enää soveltuneet ... minä matkustin Kajaaniin ja sieltä tervavenheessä Ouluun.

–Se kai oli hyvin hauska matka?

–Ettekö ole sieltä kautta koskaan kulkenut?

–En ole.

–Se matka teidän kerran pitäisi tehdä ... en ole missään maailmassa tavannut niin omituista luontoa...

Hän alkoi kertoa tästä matkastaan, ja Elli huomasi, että hän koetti venyttää sitä pysyäkseen jossain puheenaineessa. Hän tunsi, että hänen itsensäkin olisi pitänyt keksiä jotain, mutta hän ei voinut mitään. Hän oli mielestään ihan typertynyt, vailla ainoatakaan ajatusta. Tuli pitkänlainen äänettömyys, joka ainoastaan hetkeksi keskeytyi siten, että vieras uudelleen huomautti kauniista näköalasta järvelle päin ja Elli sanoi siihen jotain myöntävää. Vieras jo turvautui albumiin ja alkoi sitä

selailla, kun pastori tuli heitä pelastamaan.

–Kuules nyt, Elli, sinä kai olet keittänyt meille ruokaa?

–Se on heti paikalla valmis.

Elli käytti tilaisuutta poistuaakseen. Hänen täytyi päästä hengähtämään. Hänen piti päästä hetkeksi pois hänen näkyviltään ja kuuluviltaan. Hän kiiruhti aittaan ja kellariin noutamaan illallistarpeita. Hän kuuli lukkojen vingahtelevan, saranat narisivat, hän kuori kerman maitopytystä ja otti voita astiaan. Sulki taas oven ja kulki pihan poikki takaisin keittiöön. Näki herrain siirtyneen salista pastorin kamariin, mutta ei uskaltanut katsoa ylös; kuuli helmojensa humisevan omituisen vieraasti ja pelkäsi niihin sotkeutuvansa. Sitten tapasi hän itsensä puutarhasta nostamasta laseja taimilavan päältä ja keräämästä rediisejä. Ne hän virutti vedessä, leikkasi kaalit pois ja asetteli hedelmät tarjottimelle. Ja koko ajan tuota kaikkea tehdessään istui hän samalla salissa, näki itsensä siinä harvasanaisena ja saamattomana. Ja minkälaisen vaikutuksen hän oli tehnyt vieraaseen? Tietysti hän oli tuntunut kauhean typerältä ja vähäpätöiseltä. Eihän hän ollut uskaltanut häntä katsoa kasvoihinkaan. Eikä hän oikeastaan muistanut hänestä muuta, kuin että vaatteet olivat oudonlaista uutta kuosia: suljettu sininen lyhyt takki ja leveät harmaat mustaraitaiset housut. Kädet hän myöskin oli nähnyt, kun ne ojentuivat ottamaan pöydältä albumia: ne olivat pienet ja hienot ja mansetit valkoiset ja puhtaat. Mutta joka sana kaikui hänen korvissaan ja soi jok'ainoa äänen väre, tuon tutun, sointuvan äänen. Ponnistaen kaikki

voimansa sai hän kuitenkin itsensä sen verran rauhoitetuksi, että voi mennä miehensä kamariin ja sanoa virallisella emännän äänellä:

–Herrat ovat hyvät ja tulevat illalliselle.

Kutsuttu kiitti häntä ystävällisesti ja melkein tutunomaisesti, ja kun oli istuttu pöytään, oli Elli yht'äkkiä mielestään vapaampi ja varmempi. Hänellä oli nyt sitä paitsi tekemistä pitäessään huolta emännän velvollisuuksista. Herrat jatkoivat alussa keskusteluaan vanhoista koulumuistoistaan ja kertoivat niiltä ajoilta kaikenlaisia juttuja. Elli otti niihin osaa ainoastaan siten, että joskus naurahti muiden mukana. Hänellä oli nyt tilaisuutta ja rohkeutta tarkastaa vierastaan istuessaan häntä vastapäätä. Kaunis ja miellyttävä hän oli niinkuin ennenkin, piirteet yhtä hienot ja nuo silmät melkein vielä suuremmat kuin ennen. Tukka oli sama, musta ja hiukan kähertynyt. Mutta hän näytti tyynemmältä, heikontuneelta ja kenties hiukan kuluneelta ja surumieliseltäkin noin vilahdukselta, kun ei puhunut. Hän ei nauranut ääneensä, vaan ainoastaan otsallaan ja silmillään. Kaikki hänen liikkeensä olivat varmat ja tarkat ja hän söi sujuvasti ja säännöllisesti. Elli ei voinut olla vertailematta heitä toisiinsa noita kahta. Ne olivat täydellisiä vastakohtia toisilleen. Hänen miehensä pyöreäkasvoinen, punaposkinen, vaaleatukkainen ja lihava, näytti hänestä tavallista kömpelömmältä ja sivistymättömältä. Hänen paksut kesakoiset kätensä, hänen tapansa syödä, puhua ja nauraa pisti nyt silmään vielä enemmän kuin ennen. Hän muisti niin selvään syyn siihen,

miksi he silloin ennen vanhaan olivat tehneet hänestä pilaa ja niin pian yhdessä liittoutuneet häntä vastaan. Muutamista katseista ja äänen vivahduksista luuli hän nytkin huomaavansa vieraassa salattua ivaa, ja hänestä tuntui, kuin ei innostus vanhoihin muistoihin olisi ollut ollenkaan niin todellista, kuin miltä se näytti. Aivan varmaan luuli hän huomaavansa, että vierasta vaivasi, kun pastori söi veitsellä ja pisti sen suoraan suusta voiaastiaan. Ja luuliko hän ehkä vain niin, mutta siltä hänestä näytti, että vieras illallisen kuluessa yhä enemmän kääntyi puhumaan hänelle kuin hänen miehelleen. Yhä pitempään hän sitä paitsi alkoi häntä tarkastella, katsoi häneen pitkät katseet, ensin hajamielisesti ja sitten tarkemmin ikäänkuin tutustuakseen ja niinkuin olisi hakenut mielestään esille joitain vanhoja muistoja.

Teetä juodessa muistui pastorille mieleen, että hänellä oli valokuva kaikista samanluokkalaisista, otettu sinä kevännä, jolloin he tulivat ylioppilaiksi. Hän haki sen käsiinsä, ja siinä ne olivat molemmat, Mikko Aarnio jo silloin hyvántahtoisena näköisenä nuorukaispallerona, Olavi Kalm sitä vastoin hyvin hintelona, pitkänä ja tyytymättömänä. He nauroivat toisilleen, ja Kalm kertoi keveästi ja luonnollisesti sekä samalla hiukan ivaten itseään, että hän, silloin kun valokuva otettiin, oli ollut onnettomasti rakastunut. Tahallaan hän oli vielä synkistytännyt kasvonsa ja koettanut saada ne niin traagillisiksi kuin suinkin. Tuon jutun hän kertoi Ellin puoleen kääntyneenä ja sai hänetkin nauramaan mukanaan:

—Niin, niin, huokasi hän sitten, kyllä te sille nyt nauratte, mutta ei se silloin ollut leikin asia, se oli minun ensimmäinen suuri suruni maailmassa.

—Ja onko niitä sitten ollut useampiakin? uskalsi Elli kysyä, punastuen omaa rohkeuttaan.

—Niin, suuria surujako!—naurahti Olavi vastaukseksi.

—Et sinä ainakaan vielä ole tainnut todenteolla kehenkään tarttua? keskeytti pastori.

—En ole, minä olen onnellisesti välttänyt kaikki avioliiton uhkaavat salakarit.

—Mutta ole sinä varuillasi, täällä on paljon kauniita tyttöjä meidän pitäjässä, pappilassa varsinkin.

—Erään minä heistä tunnen, tuli laivalla yhtä matkaa kanssani.

—Olisiko se ehkä ollut Liina? kysyi Elli.

—Liina se oli, selitti pastori, jäi niin surkeasti katsomaan laivan kannelta, kun tämä Olavi nousi laivasta.

He nousivat pöydästä, ja illallinen loppui hilpeään mielentilaan. Kädenlyönti, jolla Olavi kiitti Elliä, oli varma ja miehekäs—niinkuin hän itsekin.

Kun ilta oli tyyni ja lämmin, mentiin puutarhaan istumaan. Elli heitti liinan hartioilleen—hänellä oli oma kutomansa sininen liina, joka niin sopusointuisesti kääriytyi hänen olkapäitensä ympärille—herrat ottivat hattunsa ja keppinsä ja sytyttivät sikarinsa. Hän oli nyt kokonaan vapautunut, ja ensimmäistä hermostumista oli seurannut yht'äkkinen, sanomaton tyytyväisyys. He istuutuivat kiikkulaudalle, keinuivat

hijalleen, mitään puhumatta, kaikki katsellen järvelle ja herrat verkalleen puhallellen savuja sikareistaan.

–Tämä näköala muistuttaa vähän teidän entistä kotianne, rouva.

Elli säpsähti iloisesti hämmästyen, sillä hän oli ajatellut juuri samaa.

–Niin, kyllä se taitaa vähän muistuttaa.

–Ettekö ole sitä ennen huomannut ... tämä puutarha ensinkin, sitten tuo pelto puutarhan ja rannan välissä, joka muistaakseni kasvoi ruista sekin ... ja koko ranta muutenkin ... tämä on vain hiukan pienempää ja sievempää. Minä rakastan niin kovasti tällaisia pappiloita, niissä on niin erityinen muista herrastaloista eroava luonteensa, jonkunlainen merkillinen rauha, jota on vaikea määritellä, mutta joka tuntuu minulle kuitenkin aivan heti, kun astun portista sisään ... tai ehkä se tulee vain siitä, että on lapsuutensa ja nuoruutensa niissä viettänyt.

–Tehän olette papin poika?

–Olen. Ja kun minä vain suinkin voin, poikkeen minä matkoillani pappiloihin niinkuin silloinkin, kun tulin teidän isänne luo aivan tuntematonna.

–Mutta ette te niissä kauan viihdy, ainakin siitä päättäen, että teillä silloin oli niin kova kiire meiltä pois.

–Viiviyhän siellä pari kolme päivää.

–Ettepähän kuin vähän toista.

–Emmekös me käyneet yhdessä soutelemassa, ja kun isänne tuli näyttämään kirkkoa, niin kohosimme ylös kellotapuliin

katsomaan näköalaa? Muistatteko?

Josko Elli muisti!

—Te sanoitte niin äärettömästi rakastavanne suuria näköaloja.

—Niin minä teen vielä nytkin. Jos vain suinkin voin, valitsen itselleni asunnot niin, että ikkunasta voi nähdä kauas.

—Sitten meidän täytyy viedä sinut meidän karjakartanolle, josta näkyy kolmen pitäjän kirkot ja vesiä ja metsiä monen peninkulman laajuudelle, sanoi pastori, joka koko ajan oli istunut äänetönnä nytkytellen keskellä kiikkulautaa, mikä painui syvälle hänen allaan.

—Sinne tahdon mielelläni.—Nyt muistan vielä, että teillä oli silloin luettavananne Runebergin »Hanna», jonka johdosta me johduimme väittelemään rakkaudesta. Te ette sanonut uskovanne, että se voi syttyä noin yht'äkkiä ensi katseen yhteen sattuessa. Minä taas väitin, että tuo kohta on yksi Runebergin hienoimpia.

Oli niin omituista kuulla hänen puhuvan näistä muistoista, jotka olivat Ellin salaisuuksia ja joista hän ei ollut kenenkään kanssa puhunut, vaan säilyttänyt ne jätteinä elämänsä onnellisimmista hetkistä. Tälle toiselle ne nähtävästi olivat aivan sattumalta mieleen johtuneita, niinkuin joiltain kaukaisilta lapsuuden ajoilta, eikä niissä arvatenkaan ollut hänelle sen suurempaa merkitystä.

Mutta pastorilla oli omat muistonsa hänelläkin.

—Ei puolta vuotta sen jälkeen menimme me kihloihin Ellin kanssa, hän sanoa töksähdytti.

Olavi ei virkkanut siihen mitään. Ehkei asia ansainnut hänen mielestään jatkamista, mutta Elli oli hänelle kiitollinen, ettei hän ruvennut sen enemmän kyselemään. Vaistomaisesti hän veti liinan vähän kireämmästi hartioilleen.

—Teidän on ehkä kylmä, kenties menemme sisään.

—Ei, ei ollenkaan.

Mutta kun pastori arveli, että vieras ehkä on matkasta väsynyt, niin he nousivat ja lähtivät huoneeseen.

—Sinulle on valmistettu ylliskamari, jossa saat elää ihan valtoinesi, teitpä sitten työtä tai nukkumista, mitä vain haluttaa. Eläkä sinä huoli, jos täällä aamusilla liikutaankin, vedä vain unia niin pitkään kuin haluttaa. On kai siellä, Elli, kaikki, mitä tarvitaan?

—On, minä lähetän vain palvelijan tuomaan juomavettä.

—Kiitoksia vain, kyllä minä tulen hyvin toimeen.

—Hyvää yötä.

—Hyvää yötä.

Pastori oli heidän seisoessaan porstuassa ottanut rouvaansa vyötäisistä, josta tämä heikosti koetti irtaantua. Olavi oli jo ennenkin huomannut, että hän—luultavasti ujoudesta—koetti välttää miehensä lähestymistä.

Ylliskamari, jonka ikkuna oli pohjoiseen ja jonka sisusta iltarusko vielä valaisi, teki Olaviin miellyttävän vaikutuksen, ja hän tunsu heti kohta, että hän tulisi täällä hyvästi viihtymään. Hän riisuutui verkalleen ja tarkasteli samalla huonettaan. Valkoiseksi piiluttuine seinineen, joiden rakoihin oli pistetty tuomen ja

pihlajan oksia ja kukkia, oli se kuin kesäinen lehtimaja. Oli jonkunlaista hienoa, salaista hyväilyä noissa ikkunaverhoissa ja niiden poimuissa, jonka niihin oli jättänyt arka käsi niitä varovasti ja huolellisesti laitellessaan. Ja hänet valtasi tässä tuo sama tunne, joka hänessä oli herännyt jo rantaa lähestyessään järveltä päin. Ei hän oikeastaan niin selvään ymmärtänyt, mitä se oli, eikä hän sitä sen pidemmälle ajatellut, se leyhähti vain ohimenevänä mielialana ja vaihtui samalla mielihyväksi siitä, että hän varmaankin tulee täällä kotiutumaan ja tekemään täällä hyvin työtä. Ei mikään häiritse täällä hänen lukujaan, hän istuu mukavasti tuossa keinutuolissa, hän kirjoittaa ja nauttii olemassaolostaan niinkuin ennen aikaan isän kotona. Ja kun väsyty työhön, niin laskeutuu hän tuonne alas, jossa hänellä on seuraa sen verran kuin hän sitä levokseen tarvitsee. Näistä alkuperäisistä maalaisihmisistä saattaa taas olla hauskuutensa pitkästä ajasta.

Hän huomasi kukkasvihon uunin reunalta, otti sen käteensä ja tarkasteli sitä. Hieno se on, värit taitavasti järjestetyt, ja hän asetti sen pöydälle eteensä. Ei, mutta se on todellakin hieno.

Hajamielisesti katseli hän maisemaa ja päästeli sitä tehdessään auki kauluksensa ja kravattinsa.

Tuo Mikko se on entisensä näköinen. Tuuhistunut hän tietysti on lihavassa maaperässään, mutta muuten pääpiirteiltään sama. Samat viattomat, vähän yksinkertaiset silmät ja samat vaaleat kulmakarvat, otsa niin luja ja sileä kuin kiilloitettu kivi eikä alkuakaan ryppyihin... Rouvaa hän ei oikeastaan vielä ollut sen

tarkemmin huomannut, eikä sen ulkomuoto vielä ollut oikein painunut hänen mieleensä. Mutta nyt hän yht'äkkiä muisti hänen silmänsä ja näki ne tuontuostakin itseensä kiinnitetyiksi toiselta puolen pöydän. Ne olivat suuret ja siniset ja haaveksivaiset. Ja vähitellen aukeni siitä koko olento hänen eteensä, hän tuli esille eri asennoissaan: hän tarjosi teetä vähän pelonalaisesti, heitti liinan sulavasti hartioilleen, kulki edellä puutarhaan ja istui kiikkulaudalla lähellä häntä, katsoen eteensä suoraan järvelle. Vartalo oli hänellä hyvin säilynyt ja säännöllinen, vaikka kenties vähän raskas ja veltto. Ei hän ainakaan ole tavalliseen papin rouvan malliin, ajatteli hän, niinkuin hänen tapansa oli punnita mielessään kaikkia niitä naisia, jotka sattuivat hänen tielleen. Hän on paljon kaunistunut siitä, kun hänet viimeksi näin. Ja yht'äkkiä hän näki itsensä istumassa rattailla vanhan pappilan rappujen edessä. Verannan ikkunassa oli kalpeat jäykistyneet kasvot, jotka tuijottivat hänen jälkeensä. Ja nyt hän muisti, että tuo kuva oli seurannut häntä jonkun aikaa hänen rattailla istuessaan ja että hän oli joutessaan mietiskellyt, oliko tyttö ehkä jo ehtinyt häneen rakastua.

On se vähän omituista, että se tuo Mikko sai noin sievän tytön. Mutta se on kai se vanha tarina apulaisesta ja pappilan neidestä... Kuului liikettä alhaalta. Jahah, herrasväki asettuu levolle, sanoi hän itsekseen hymähtäen.

Hän huomasi olevansa väsynyt ja laittautui nousemaan vuoteeseensa.

Samassa tuli piikatyttö vesikarahvin kanssa. Se oli soma,

vaaleatukkainen, pyöreämuotoinen ja korkearintainen tanakka tyttö.

—Kiitoksia, sanoi hän. Mikä on teidän nimenne?

—Anni minä olen.

—Olisiko Anni hyvä ja ottaisi tämän takkini ja tomuttaisi sitä huomenaamuna.

—Rouva käski kysyä, mihin aikaan herralle saa tuoda kahvia.

—Sanokaa rouvalle, että minä kyllä itse tulen alas juomaan kahvia.

Kuinka pitkään täällä muuten nukutaan?

—Nousee se rouva jo varemmin, mutta pastori makaa seitsemään ja kahdeksaankin.

—Vai makaa pastori kahdeksaankin.—Hyvää yötä, Anni!

* * * * *

Elli ei vielä voinut mennä levolle. Hänen miehensä olisi tahtonut häntä tulemaan, mutta hän sanoi täytyvänsä mennä järjestämään jotain ruokasalissa.

—Anna nyt sen olla, kyllähän ne piiatkin.

Mutta hän kiiruhti ulos. Hän tunsu tarvetta olla yksin, eikä hän nyt millään muotoa olisi voinut mennä maata, ennenkuin hänen miehensä olisi nukkunut.

Hän hiipi puutarhaan ja sieltä omaan rantaansa. Ja hän istuutui kivelleen tyynen veden partaalla. Maisema, joka lepäsi kesäyön-unelmissaan, silmillä hieno verho kesäistä auerta, oli

nyt niin onnellinen ja tyytyväinen. Nyt olisi hän voinut katsella sitä kuinka kauan tahansa, nyt ei hän enää pelännyt, että se tuo hänelle muistoja pettyneistä toiveista tai herättää kaipausta milloinkaan toteutumattomista, niinkuin niin monta kertaa ennen, kun hänen itku kurkussa ja sydän pakahtumaisillaan täytyi yht'äkkiä paeta pois tässä istumasta. Kuinka hän nyt rakasti tätä hiljaista piilopaikkaansa, kuinka se nyt tuntui ikuiselta, uskolliselta ystävältä tämä hänen ympäristönsä!

Kaukaisista salmista tuolta jostain kuului yöllisen kalamiehen soutua, ja hinaajalaiva hurisi kuin suuri hyönteinen etäisten saarien takana. Maan puolella kalkattivat yösyötössä kulkevan karjan kellot.

Kauan istui hän tässä, katseli ja kuunteli, arasti välttäten ajattelemasta mitään ja mistään itselleen selkoa tekemästä. Hänelle oli kylläksi siinä, että jokapäiväiseen yksitoikkoisuuteen oli tullut vaihdos ja että edessä oli jotain uutta ja että se ehkä jonkunakaan aikaa kestäisi. Tulkoonpahan sitten taas mitä tulee.

Se tunne rinnassaan palasi hän pihaan ruispellon piennarta myöten ja hiipi varpaillaan makuuhuoneeseensa, jossa hänen miehensä jo onneksi oli nukkunut eikä kuullut hänen tuloaan. Hän itse valvoi vielä kauan vuoteellaan, silmät suurina katsellen aamuruskosta valkenevaa pohjoisikkunaa. Vieras oli jo varmaankin aikoja sitten mennyt levolle tuolla ylhäällä, koska sieltä ei enää kuulunut mitään liikettä.

III

Hyvin nukkuneena heräsi Olavi seuraavana aamuna, hauska ja miellyttävä tunne ruumiissaan. Oli niin rauhallista ajatella, että tässä nyt on niinkuin entisessä vanhassa kodissaan. Tiesi saavansa virua taas monesta ajasta mielensä mukaan, aamiainen odottaa alhaalla ja kahvi pidetään uunin kolpperossa lämminnä. Kun laskeutuu tuonne alas, niin otetaan siellä vastaan ystävällisesti hymyillen. Hän oli saanut raha-asiansa järjestetyksi niin hyvin, että voi panna pari vuotta kauan haluttuun mielityöhönsä: esteettisen väitöskirjan valmistamiseen. Nyt hän saa järjestää kaikki kokoamansa ainekset ja ruveta luomaan jotakin omintakeista. Tuntui aivan, kuin olisivat hänen aivonsa kauan seisseen ratsun tavoin tahtoneet ryöstäytyä täyttä karkuaan menemään. Ei ollut elämä hänelle hänen ensimmäisenä ylioppilaskesänäänkään näyttänyt niin valoisalta kuin nyt.

Hän hyppäsi ylös vuoteestaan, sysäsi ikkunan auki eikä huolinut kiinnittää sitä hakaankaan. Aurinko oli jo korkealla, järvi rasvatyven, ruispelto aivan liikkumaton, oksat riippuivat hiljaisina, ja pääskyt vain suikkelehtivat sirahdutellen tallin luukusta ulos ja sisään. Jonkun talonpojan hevonen pudisteli portin takana tiukujaan—aivan niinkuin kotonakin ennen.

Hän peseytyi ja pukeutui ja pani ohimennon huomionsa, että pyyhinliinat olivat puhtaat ja tukevat ja nurkkiin oli ommeltu rouvan nimikirjaimet punaisella.

Suuren ulkovoinnin läpi, jossa lakanain alla mahtoi riippua talonväen vaatevarasto, laskeutui hän alikertaan. Kahvipöytä oli valmistettu verannalle, otettu esille nähtävästi uusimmat kupit, ja keskellä niitä oli kukkasvihko laitettu samaan henkeen kuin se siellä ylhäällä. Mutta tässä oli jotain auki puhkeavaa, helakampaa, iloisempaa ja vähemmän arkaa. Hän tarkasti sitä, kun rouva ilmaantui salin oveen ja toivotti hyvää huomenta.

–Hyvää huomenta, rouva!

He kättelivät. Ellillä oli pumpulihame ja edessä vaalea esiliina, jonka rintapuoli oli neulalla kiinnitetty poven kohdalle. Hän oli miellyttävä. Piirteet olivat pehmoiset, melkein vienot, ja ainoastaan silmien nurkassa oli jotain kovempaa niinkuin kauan vuotaneiden kyyneleiden jäleltä.

–Kuinka olette nukkunut? kysyi hän.

–Kiitoksia, erittäin hyvin. En ole vuosikausiin nukkunut niin mainiosti.

Hän meni ovelle, ja pitäen toisella kädellään pihtipielestä nojasi hän ulos ulkoilmaan. Aurinko häikäisi silmiä niin, että hänen täytyi toisella kädellään varjostaa kulmiaan.

–Kylläpä nyt on kirkas paiste!

Elli järjesteli kahvipöytää ja katseli häntä tuohon, missä hän nyt niin elävästi muistutti itseään silloin ennen aikaan samassa asennossa, tuona aamuna Ellin isän kotona. Ja samat olivat hänen sanansakin: »Kylläpä nyt on kirkas paiste!» Tukka oli vähän harvennut pääläeltä ja puku hienompi ja muodikkaampi. Silloin hänellä oli ollut pitkävartiset saappaat ja kirjava paidan kaulus.

Nyt olivat kengät keveät vaatekengät, kaulus kiilloitettu ja siihen sidottu heleänsininen, pitkä kravatti.

—Kuinka kaunis tällainen aamu on, sanoi Olavi kääntyen Elliin, ja kuinka toisenlaiseksi kaikki näyttää muuttuneen eilisestään. Ei luulisi koko taloa enää samaksi, mikä se oli eilen.

—Kuinka niin?

—Siinä oli eilen illalla jotain surullista ja alakuloista, ja nyt siitä ei näy jälkeäkään. Se on kai tämä valaistus...

—Tai on se teidän oma mielialanne, joka sen tekee.

—Totta kyllä on, että eilen olin väsynyt.

Hän katsahti Elliin uteliaalla kummastuksella, niinkuin ei olisi tuollaista huomautusta odottanut. Samassa tuli hänenkin mieleensä kuva entisiltä ajoilta, ja hän kysyi leikillisellä vivahduksella:

—Vieläkö te haaveksitte kauniina kesäiltoina niinkuin ennen?

—Eihän se enää ole luvallista, vastasi Elli naurahtaen, mutta punastui hiukan muistaessaan eilistä iltaa.—Saako olla kahvia?

Rappujen edessä hiekalla oli maannut suuri koira, joka nyt selvittelihe kääröstään ja tuli venytellen vierasta tunnustelemaan. Sitten töykkäsi se häntä turvallaan polveen ja heilautti vähän häntäänsä.

—Usko! Anna kättä vieraalle, ystäväni! Kas, että hän antaa ... minä en ole koskaan ennen saanut häntä suostumaan vieraisiin.

Usko sai sokeria ja antoi silitellä itseään.

Pastori ilmaantui samassa toiselta puolen pihaa, paitahiasillaan, lyhytvartiset, saveutuneet saappaat jalassa ja

luuhkalakki päässä. Hän kutsui Olavia mukaansa uimaan.

–Toimitapa, Elli, meille puhtaat uimalakanat! huusi hän, ja saatuaan omansa kääraisi hän sen olkapäittänsä ympärille ja alkoi kävellä köllytellä edellä rantaan.

–Ja saippuata! muisti hän mennessään. Juoksuttakaa tytöt saippuata!

Hän oli ollut pellolla kyntömiesten luona, ja hiki tippui pitkin poskia ja punertavaa parran sänkeä.

–Minä menen aina suoraan sängystä järveen, haasteli hän heidän pellon piennarta kulkiessaan. Tavallisessa menossa uin jo tähän aikaan päivästä toisen kerran. Olen jo syönyt aamiaisenikin. Aioin tulla sinua ottamaan jo kello seitsemän, mutta vaimoni kielsi ja tahtoi antaa sinun nukkua... Katsohan, kun tuossa jo ruis alkaa heilimöidä... Tästä pitää jo ensi viikon alussa panna rengit pientaria niittämään... Sinulla on vielä vanhat akateemiset tapasi, että valvot myöhään ja nukut pitkään ... oletko sinä kalamies?

–Kyllähän minä kalastelenkin, kun sattuu.

–Täällä on hyvät kalavedet. Minä en paljon jouda, menee aikaa muissa hommissa, mutta on meillä täydet pyydykset... Elli se välistä pitää huvikseen verkkoja järvestä ja joskus onkiikin hyvällä ilmalla.

Oli tultu rantaveräjälle, ja hän pudotti kaikki puut alas, viitsimättä kumartua tunkemaan niiden välitse. Ja sitten hän heittihe pehmeässä pyöreässä juoksussa penkereeltä alas uimahuoneelle.

Uimahuone on lämmin, ja järvelle päin avatusta ovesta tulvii auringon valo häikäisten sisään. Seinät tuoksuvat viileää puhdasta puuta, siinä on veden tuoreutta ja pihkaisen mäntymetsän kiihoittavaa kuivuutta sekaisin, ja melkein hekkumallisella tunteella koskettaa jalka päivänpaisteesta kuumuneita lattialautoja. Verkalleen ja tahallaan viivytellen tuota nautintoa, jota tuottaa hitainen riisuutuminen, päästeli Olavi vaatekappaleen toisensa perästä ja asetti ne huolellisesti penkille. Hänen vaatteuksensa oli erityisen aistikasta kuosia, yksinkertaista leikkeeltään, tekotavaltaan ja muodoltaan, mutta hienoa, tukevaa ja tarkoituksenmukaista englantilaista ainetta. Liinavaatteetkin olivat kuin hänen mitallaan tehdyt ja puhtaat ja pilkuttoman valkeat, niinkuin hän olisi ajatellut sitä mahdollisuutta, että tarpeen tullessa täytyisi voida niissäkin esiintyä. Takin, liivit ja kauluksen pois pantua oli hän yhtä hienosti puettuna ilman niitä kuin niissäkin.

Pastori oli suurella vaivalla saanut saappaat jalastaan ja seiso i keskellä lattiaa leveät lahkeet lyhyissä, harmaissa sukanvarsissa. Housut olivat putoamaisillaan paksuilta lanteilta ja henkselit kierossa. Toisen henkselit herättivät hänen huomiotaan.

–Näytäpäs ... käännypäs ... minkälaiset sinulla on mäkiwyöt ... ka, tuommoisten rissain kanssa ... mistä sinä olet ne saanut?

–Ne ovat Pariisista ... uusinta patenttia.

–Elähän, nepä ovat helkkarin mukavat ... se juoksee, näenmä, tuo nuora noissa rissoissa sitä mukaan kuin kumartuu ... kumarrupas vielä vähän ... minunkin pitäisi saada tämmöiset,

minulta kun napit tinkivät alituisesti raksahtelemaan ... paljonko nämä maksavat?

—Kymmenen frangia muistaakseni.

—Onpa niillä hintaa ... onpa vähän hävyttömänlaisesti hintaa ... mutta kun ne on patentit ... eiköhän nuo jonkun ajan perästä huojistune?... Sielläkö ne on tehty nämä housutkin!

—Siellä.

—Onkohan tuo oikein lujatekoista tuo vaate?... Mitä kangasta se on?

—Cheviot'ta.

—Vai niin, vai seviota ... maksaakohan tuota kyynärä paljon?

—Koko puku maksoi sata viisikymmentä frangia.

—Vaan onpahan tuosta vähän ommel ratkennut ... pitää sanoa eukolle, että pistää kiinni ... käytkö sinä villapaidassa kesälläkin?

—Tämä on niin hienoa, silkinsekaista villaa, ettei se kuumenna.

—Hienoapa on ... on se minullakin villapaita talvella, mutta heitin pois silloin kun talvikontinkin, kun tahtoo vähän liiaksi hiottaa lihavaa miestä.

He valmistautuivat heittäytymään veteen, joka oli kirkasta ja puhdasta ja jonka läpi kuulti hieno, kova hiekkapohja. Pastori joutui ensiksi valmiiksi. Viimeksi riisui hän silmälasinsa uimahuoneen ikkunalle ja sukeltautui kuin hylje veteen, puhkuen ja päristen mielihyvystä ja tyytyväisyydestä.

—Huhhuh! kun tämä tuntuu hyvältä hikiseen ruumiiseen. Nakkaapa se saippua sieltä ikkunalta!—ja intohimoisen nopeilla liikkeillä hankasi hän pyöreät, punaiset kasvonsa valkeaan

vaahtoon, syöksi päänsä umpisukkeloon, saippuoi itsensä vielä kerran, huuhtelihe taas ja jäi sitten liikkumatonna kellumaan veden päälle selälleen.

Olavi seisoj vielä ovella ja paahteli solakoita, sopusointuisia jäseniään auringon paisteessa. Sitten nakkautui hän yht'äkkiä notkealla heitolla veteen ja ui kauan aikaa umpisokkelossa, ruumis paistaen veden läpi. Rauhallisesti kuin vesilintu pudisti hän sitten veden tukastaan, ja teki sanaakaan sanomatta liukkaasti ja keveästi pitkän kierroksen selemmälle.

–Olet sinä lihonut sitten, kun viimeksi tapasimme, sanoi Olavi, kun he olivat nousseet järvestä ja kääriytyneet lakanoihin.

–Jokohan vähän olisin.

–Ja yhtä hyvä terveys nyt kuin ennenkin, kun selvisit pahimmasta kohmelostasi saatuasi vähän löylyä niskaasi, tai menit, kun oli yö valvottu, suoraan Kaisaniemestä Råberghin luennoille.

–Kävin minä toki sillä välin kotonakin silmäni pesemässä. Vaan sinä olet laihtunut.

–Kaikkihan laihtuvat ulkomailla.

–Hyvinkö sinä muuten siellä viihdyit? ... mikäpäs siinä iloisessa maailmankaupungissa, tietäähän sen, jos olit entistä poikaa.

–Mitenkä niin entistä poikaa?

–Ei mitään, ilman minä vain leikillä ... joko opit kielen miten?

–Ymmärrän minä kaikki ja puhunkin tavallisesti.

–Sinä otit tunteja?

–Otin tunteja, ja sitä paitsi oli minulla jokapäiväistä harjoitusta.

–Asuitko perheessä?

–Asuin omassani.

–Että mitenkä?

–Omassa perheessäni...

–Oliko sinulla tyttö itsepäällesi? kysyi pastori iskien silmää lasiensa yli ja naurahtaen viekkaasti.

–Se on tietty se ... niinkuin kaikilla muillakin.

–Se on sitä elämäänsä se...

–Mitäs pahaa siinä on?

–On siinä toki ... vai niin, vai niin ... no tuota ... se oli näet semmoinen grisetti.

–Mimmoinen grisetti?

–Eikös niitä sanota ... mitenkä niitä ... elikkä mitä koketteja ne on ... niitpä niitä kameelidaameja!

–Se oli tavallinen ompelijatar ... muistele vain vähän omia ylioppilasaikojasi!

–Mitäs niistä vanhoista nuoruuden hullutuksista ... menisit sinäkin naimisiin, se se on kuitenkin kaikista parasta, kun on oma eukko.

–Siltäkö tuntuu?

–Ei se siitä elämä somene, avioelämästä.

–Vaan somiapa ne olivat nekin ajat, kun asuttiin yhdessä Vladimirinkadun varrella ja kuljettiin Esplanaadissa iltaisin—

vai mitä?

–Anna niiden olla muistelematta, eläkä viitsi niistä kenellekään puhua täällä maalla, jos satuttaisiin nuorten miesten seuraankin.

–Mitäpä minä toki niistä, olenkos minä ennenkään puhunut?

–Etpä et, eipä sillä, eipä sillä ... vai niin, vai oli sinulla oikein oma nimikkosi siellä ... oliko tuo nuori ja kaunis? ... eipähän ilman...

–Olihan se sievä tyttö, niinkuin kaikki pariisittaret.

–Kaikkihan ne niitä kehuu...

Hän katseli, silmät vähän uteliaisuudesta vilkkuen, toveriaan, joka rauhallisesti sitoi peilin edessä kravattiaan eikä malttanut, ääni vähän epävarmasti värähtäen, olla kysymättä:

–Onko se totta, kun ne sanovat, että siellä naineet miehetkin elävät niinkuin meillä poikamiehet?

–Puhtaastiko?

–Eihän, vaan päinvastoin.

–Totta se on.

–Monivaimoisuudessa niinkuin turkkilaiset?

–Ei ollenkaan niinkuin turkkilaiset, sillä nainen Pariisissa on yhtä vapaa kuin mieskin.

–Hyväksytkö sinä ... se on toki epäsideellistä se vapaa rakkaus.

–Se on sitä myöten, mitä epäsideellisyydellä ymmärretään ... kaikkihan on verrannollista ... maassa maan tavalla.

–Ei sitä voi puolustaa.

–Eihän sitä tarvitsekaan puolustaa, mutta ei saa myöskään ahdistaa.

–Täytyy sitä ahdistaa.

Olavi hymähti itsekseen muistaessaan noita aikoja, jolloin he ystävänsä kanssa olivat viettäneet ensimmäisiä iloisia ylioppilasaikojaan Helsingissä. Mutta hän oli kuitenkin puhuvinaan totisesti:

–Myönnä sinä kuitenkin, että tämä nykyinen maailmanjärjestys on varsin mukava nuorille miehille, jotka ovat estetyt rakentamasta aikaisia avioliittoja. Ja ajattele, mikä vaihtelevaisuus ... yhden hylkää ja »ottaa uuden taas», niinkuin piirihyppylaulussa lauletaan.

–Ovatko ne sitten niin vain otettavissa? Mitenkä se sitten käy ... millä lailla sinä siihen tutustuit?

–Tapasin erään tuttavani luona ... ja siitä sitä sitten jatkettiin tuttavuutta ... kutsuttiin teattereihin ... tehtiin huviretkiä.

–Niinkuin ainakin oikeassakin menossa ... ja se oli hupaista elämää?

Pastori näytti siltä, kuin olisi halunnut kuulla lisää, enemmän yksityiskohtia, mutta Olavi sanoi kuivasti:

–Tietysti oli hupaista,—ja otti lakkinsa.

–Entäs sitten, kun erottiin?

–Sitten heitettiin hellät hyvästit ja erottiin.

Pastori pani housujaan nappiin.

–Ei se ole kuitenkaan sen veroista, sano mitä sanot, kuin oikea avioliitto.

–Sinä olet tyytyväinen tilaasi?

–En ole vielä päivääkään katunut, puhui hän puoleksi itseään kehuen. Mainiosti se minulta onnistuikin eikä minun siinä tarvinnut kauan kierrellä, ennenkuin osasin oikeaan. Heti kohta, kun olin tullut apulaiseksi vanhan ukon luo, aloin pitää tyttöä kuumana, ja kun sain tämän paikan, niin vietettiin häät ja muutettiin kohta tänne. Muutamat ne saavat kauankin katsella sopivata, eikä ole sanottu, että sittenkään saavat sen, joka tuntuisi mieleiseltä. Minä kun näin hänet, niin sanoin itselleni jo samana iltana—muistatko, kun silloin tultiin sinne yhtä matkaan—sanoin, että tuossa se nyt on, enkä lähde edempää katselemaan, niinkuin sitten kävikin ... helposti ja ihan itsestään ... luulin minä ennen, että siinä olisi hankalammatkin mutkat. Olihan se kyllä alussa vähän estelevinään, vaan vaikka se ei sitä tunnusta, niin luulen, että hänkin jo ensi illasta...

–Etkö tule jo? sanoi Olavi uimahuoneen sillalta.

–Tulen minä ... odotahan vain vähäisen, kunnes saan kengät jalkaan.— Se on hyvä eukko, jatkoi hän yhä, kevennellen sydäntään, heidän pihaan noustessaan. Hiljainen ja tasaluontoinen. Ei meillä ole ollut mitään vastahakoisuuksia, ei aineellisia eikä muitakaan.

Olaville tuli hetkellinen halu muistuttaa ystäväänsä siitä, kuinka he hänen nykyisen rouvansa kanssa olivat yhdessä hänelle nauraneet ja häntä hiukan pilkkailleet. Ei tyttö ainakaan silloin ollut vielä ihastunut. Mutta sitä tämä kunnon mies ei nähtävästi ollut huomannutkaan tai ainakin sen kokonaan unohtanut.

Hän oli taittanut ruiskukan tiepuolesta antaakseen sen Ellille, joka oli tullut heitä vastaan puutarhan portille.

Saattaahan olla, että he ovat hyvinkin onnellisia, että he mainiosti sopivat toisilleen ja että rouvakin ihailee miestänsä yhtä paljon kuin tämä häntä.

Ja hän nakkasi kukkansa pois, ja kun Elli leikillisesti toruen sanoi:

–Ei ole minun syyni, että ruoka jäähtyy,—vastasi hän epämääräisesti hymyillen:

–Ei minunkaan, vaan miehenne, joka on minulle kertonut teidän onnestanne.

Elli naurahti vähän väkinäisesti, punastui ja meni edellä pihaan.

IV

Aamiaisen syötyä piti pastorin lähteä pappilaan, sillä oli lauantai. Hän pukeutui, ajoi partansa, paneutui mustaan takkiinsa ja valkoiseen huiviin ja oli yht'äkkiä muuttunut arvokkaammaksi ja ikäänkuin vähän viisaamman näköiseksikin. Hänelle ajettiin hevonen rappusten eteen ja hän nousi rattaille rengin pitäessä ohjaksia.

–Viivytkö siellä iltaan asti? kysyi Elli verannalta, jossa hän istui ja ompeli.

–Kyllä minä luultavasti viivyn.

–Me tulemme ehkä sinua vastaan, vai kuinka, herra Kalm?

–Niin, kyllä minä mielelläni.

–Saatte nähdä näitä seutujakin.

Pastorin mentyä katosi Elli jonnekin sisähuoneisiin, ja Olavi meni kamariinsa.

Hän tahtoi nyt ryhtyä työhönsä, ja ensi töikseen hän purki kirja-arkkunsä ja lateli siitä eteensä kirjavarastonsä. Siinä olivat hänen lempirunoilijansa, norjalaiset ja venäläiset, mutta enimmäkseen oli hänellä kuitenkin nyt mukanaan ranskalaisia, uudenaikaisia teoksia yksinkertaisissa, aistikkaissa keltakansissaan.

Hänelle sattui käteen Tolstoin Anna Karenina. Siellä täällä sivujen laidoissa näkyi hänen tekemiään muistiinpanoja, huutoja kysymysmerkkejä. Kun hän ensiksi tutustui teokseen, oli hän

tehnyt nuo huomautukset hienoimpiin paikkoihin ja lähettänyt kirjan morsiamelleen, sillä hän oli silloin kihloissa. Tyttö oli myöskin tehnyt omat muistiinpanonsa. Hän oli alleviivannut sellaiset kohdat kuin: »Minun rakas ystäväni», »Rakkauteni kestää kaikki koetukset...» »Hän oli nuori, kaunis mies». Se oli tuntunut vähän äitelältä ja ollut yhtenä alkusyynä hänen tunteittensa laimenemiseen. Mutta parastaanhan se raukka koetti hänkin. Niin, niin,—ja hän heitti kirjan pöydälle muiden joukkoon.

Erästä kolosta kirjain välissä otti hän esille käärön vanhoja kirjeitä. Niissä oli sittemmin keskeytynyt kirjeenvaihto parin neitosen kanssa, joihin hän oli tutustunut matkoillaan ensimmäisenä ylioppilaskesänään. Kirjeet olivat kujeita täynnä, niissä muisteltiin kävely- ja veneretkiä ja alla piillyt tunne kävi esille ainoastaan kirjeeseen liitetyistä kukkasista, jotka olivat kauan sitten jo kuihtuneet.

Oli siinä samassa käärössä totisempikin kirjeenvaihto.

Usein hän oli sen aikonut polttaa, mutta kun siinä olivat hänen onnellisimmat ja katkerimmat muistonsa, kuljetti hän sitä aina mukanaan. Ja miksikäpä olisi hän ne hävittänytkään nuo asiakirjat oman itsensä ja tärkeimmän kehityskautensa tuntemiseen! Kuinka sitä oli kauan kierrelty toinen toisensa ympärillä, kuinka uskottu ja epäilty, erottu ja taas yhdytty! Oli sitten oltu salakihloissa kaksi vuotta, vedetty yhtäänne ja kiskottu toisaanne, kunnes kaikki oli katkennut. Toinen jäi elämään kaukaisessa maaseudussa, toinen riensi taas maailmalle.

Siitä ajasta, joka nyt seurasi, oli jäännöksiä, jotka eivät herättäneet kaihoakaan, mutta jotka kuitenkin saivat seurata mukana: pari helyä erään helsinkiläisen naisen naamiopuvusta, revennyt hansikas, juhلامerkkejä ja joukko nimikortteja, muun muassa eräältä taiteilijattarelta, joka nimensä alle oli kirjoittanut mielilauseensa: »Rein das Herz, hoch der Sinn, rastlos das Streben». Oli se sitä narrin peliään sekin! »Se, joka ripustaa avujen kyltin rintaansa, se niitä harvoin omistaa muuna kuin kauppatavarana», oli Olavi kirjoittanut nimikortin takapuolelle.

Mutta iloisimpia ja valoisimpia muistoja herättivät muutamat ranskalaiset kirjeet, joiden hienosta paperista vielä tuoksui puhtainta Pariisia. Ne olivat tuoreita muistoja, ja se liitto oli ollutkin kuin sointuva valssi. Viikko oli työtä tehty, sunnuntaipäivät yhdessä huviteltu ja tehty retkiä Meudonin ja Fontainebleaun metsiin. Kun olisi voinut jäädäkin sinne! Mutta rahat loppuivat, täytyi lähteä kotiin!... Niin no, parasta kai oli, että se oli loppunut, niinkuin oli loppunut. Ja hän kääräisi kaikki nuo kirjeensä ja muistonsa kokoon, lukitsi kirstunsa ja sysäsi sen nurkkaan.

Se surumielisyys, joka tuosta syntyi, antoi vauhtia hänen ajatuksilleen, ja hän rupesi miettimään työtänsä. Täytyihän sitä alkaa tehdä totta tästä elämästäänkin, jota oli monet vuodet niin joutavaan tuhlannut. Ei häntä ainakaan nyt mikään muu huvittanut. Ja kun hänellä vielä oli kesken eräs ranskalainen teos, johon hänen täytyi tutustua, ennenkuin voi aineeseensa ryhtyä, alkoi hän selailla sitä siitä kohden, mihin se oli laivasta noustessa

keskeytynyt.

Mutta kirja ei kelvannut antamaan hänen ajatuksilleen sitä suuntaa, minkä hän itse olisi tahtonut niille antaa. Siinä oli hehkuva kuvaus kahden hengen kesänvietosta maalaishuvilassa. Molemmat he olivat pujahtaneet maailmaa pakoon viettämään lyhyen kesänsä toistensa kanssa. Kävelyjä, soutoretkiä ja pitkiä hämyhetkiä huvilan puutarhassa! Se oli salattava suhde, jota he jo vuosien kuluessa olivat tällä tavalla ylläpitäneet... Jospa olisi sellainen idylli täälläkin mahdollinen, ajatteli hän laskien kirjansa pöydälle ja sytyttäen paperossin. Ja hän haaveksi sen itselleen oman mielensä ja omain taipumustensa mukaiseksi... »Tällainen rauhallinen paikka, jossa he molemmat—hän ja joku toinen—elelisivät aivan erillään muista kukin toimissaan, tuon tuostakin tavaten ja menen soutelemaan tai kävelemään ... se kestäisi niin kauan kuin kestäisi, ei mitään muita siteitä eikä velvollisuuksia kuin rakkauden...»

Ylisille tuovissa rappusissa kuului askelia, jotka tuntuivat olevan rouvan. Hän liikkui perempänä vaatteiden välissä, järjesteli jotain ja laitteli, mutta ei tullut näkyviin... »Hän siellä vain käyskelisi, minä tässä näin istuskelisin, hän tulisi tänne sitten...»

Mutta kun Elli meni oven ohi, päättään kääntämättä, niinkuin ei olisi ollut tietävinäänkään, että hän oli täällä, haihtuivat nämä haaveet, ja hiukan harmissaan pudisti hän ne pois, kun taas alkoivat tulla.

Hän istui ylhäällä lukien aina siihen saakka kun hänet

kutsuttiin päivälliselle.

Aterialla ei ollut muita kuin he kahden. Suhde oli vähän jäykkä ja vieras. He koettivat peittää sitä sillä, että puhelivat yhtämittaa ja kävivät asiasta toiseen. Puhuttiin maalaiselämästä ja sen hauskuudesta yleisin puheenparsin, verrattiin sitä kaupungin elämään ynnä muuta siihen suuntaan.

Ja syötyä he taas erosivat.

Mutta illemmalla tuli Olavi alas ja kysyi, eikö mentäisi kävelemään.

He lähtivät kävelemään maantietä myöten kirkolle päin. Pistäytyen pienestä portista tulivat he lehmitarhalle, jossa parhaillaan oltiin lypsyllä. Ilta oli lämmin, surviaiset hyppelivät ilmassa, sittiäiset kaiveskelivat maantien mullassa ja pyrähtivät siitä sitten lentämään.

–Nyt on kaunis ilta, sanoi Olavi puheen aluksi.

–Erinomaisen kaunis! vastasi Elli, iloisena, että oli päästy puheen alkuun. Ei ole ollut koko kesänä näin lämmintä ja tyyntä.

–Minne viepi tuo metsätie?

–Se vie erääseen mökkiin vähän matkaa metsän sisässä.

–Se näyttää hyvin hauskalta, niinkuin olisi siellä kauniita paikkoja taampana.

–Mistä te sen arvaatte? Niin onkin! Se jatkuu sitten sydänmaan halki ja menee meidän karjakartanolle Koivumäellä. Se näkyy tältä maantieltä, kun menemme vähän matkaa vielä.

–Onko sinne pitkältäkin tuonne kartanolle?

–On sinne liki peninkulma.

–Sinne pitäisi meidän todellakin kerran mennä.

–Niin, voimmehan mennä, milloin teille vain soveltuu.

–Te kai tunnette hyvinkin kaikki nämä seudut?

–Kyllä minä tässä ympäristössä tunnen melkein joka kiven ja kannon.

–Yksinkö te täällä harhailette?

–Yksinpä minä enimmäkseen.

–Te kai viihdytte hyvin täällä, jos kerran luontoa rakastatte?

–Enhän juuri tiedä ... milloin paremmin, milloin huonommin. Kyllähän sitä joskus liikkuisi ulompanakin.

–Oletteko käynyt Helsingissä?

–En koskaan.

–Ettekö koskaan! Teidän pitäisi tulla sinne kerran.

–Kuinkapa sitä tulisi ... on niin vaikea päästä, eikä minulla ole siellä ketään tuttuja... Vaan kyllä minun välistä tekisi kovasti mieleni, varsinkin talvella. Ne talvet ne ovat täällä maalla kauhean pitkät.

–Niin ne taitavat olla ... olen usein ajatellut, kuinka ihmiset ollenkaan saavat ne kulumaan. Onko täällä edes mitään seuraelämää?

–Ei juuri muulloin kuin joulun aikana.

–Te kai luette?

–Sehän se onkin melkein ainoa ajanviettoni.

–Mitä kirjailijoita te olette lukenut?

–Olen minä lukenut kaikenlaista ... mutta viime aikoina enimmäkseen norjalaisia ja ruotsalaisia.

–Mitä pidätte niistä?

–Kyllä minä niistä, varsinkin Jonas Liestä. Ensin tuntuivat ne minusta niin kovin kummallisilta, minä olin aivan sekaisin heidän mielipiteistään enkä oikein ymmärtänyt mitä ajatella.

–Heillä on omat ihanteensa ja omat katsantotapansa.

–Olisi välistä tehnyt mieli väittää vastaan. Mutta ei ole täällä juuri ketään, kenen kanssa keskustelisi. Eivät ne täällä juuri niistä välitä. Ei voi puhua mistään oikeasta asiasta, vaikka kuinka haluttaisi.

He kulkivat toinen toisella puolen tietä ja katselivat suoraan eteensä.

–Onhan aina hauskempi, jos on joku, jonka kanssa voi ajatuksiaan vaihtaa. Silloin tulee paljoka paremmin selville siitä, mikä on oikeaa ja mikä väärää.

–Niin se kyllä on. Joskus tuntuu siltä kuin kaikki olisi, niinkuin olla pitää, mutta sitten taas näyttää, kuin kaikki olisi ihan hullua.

–Kyllä se on tuo hyvin luonnollista, ja minä sen hyvinkin ymmärrän. Mutta vähitellen olen minä tullut siihen, ettei saa olla mitään periaatteita, vaan otan kaikki asiat, niinkuin ne tulevat minua vastaan.

–Helppohan teidän on, joka aina saatte liikkua ja aina ottaa vastaan jotain uutta. Mutta me, joiden täytyy tyytyä aina yhdessä kohden olemaan, me haluaisimme jotain erityistä, josta voisimme pitää kiinni.

Hän on miettinyt tuo, ajatteli Olavi. Se oli itsenäinen ajatus.

Ja hänessä on jotain. Hän siirtyi keskemälle tietä, vähän likemmäksi Elliä. Sen kasvot näyttivät nyt syvemmillä kuin ennen ja silmät suuremmilta. Ja Olavi tuli melkein hyvälle tuulelle. Hän oli siis kuitenkin ollut oikeassa. Ne eivät soinnu yhteen nämä kaksi. Tuollaiset puheet ovat aina varma merkki siitä. Hänen miehensä ei tietysti käsitä häntä eikä voi tyydyttää häntä.

Etäämpänä tien pohjassa valaisi aurinko puita ahon laidassa mäen päällä ja valkeapäinen punainen virstanpatsas heloitti illan paisteessa. Siitä oli laaja näköala kaikille tahoille. Takaapäin näkyivät Tyynelän katot ja pellot ja lehmisavu sekä suuret järvenselät. Edessäpäin laski maantie laaksoon, jossa oli kirkko ja pappila ja toisella puolen kirkonkylän alangon maantie nousemassa toisen mäen harjalle. He pysähtyivät siihen, istuutuivat virstapylvään juureen maantieojan taa kivelle ja katselivat hetken aikaa silmäinsä alla olevia seutuja, joita Elli osoitteli, näytteli ja nimeltään nimitteli.

Alkoi palata kirkkomiehiä iltakirkosta. Jotkut tulivat hevosella, toiset jalkaisin. Mäkeä ylös noustessaan eivät heistä useatkaan tiepuolella istuvia huomanneet. Pienillä rattailla istui muuan nuori nainen pienen kirkassilmäisen tyttänsä kanssa. Kun Elli sanoi heille hyvää iltaa, pysäyttivät he hevosensa. Nainen oli kaunis ja puhdaskasvoinen, piirteet sivistyneet ja hienot. Hän vastasi iloisesti tervehdykseen ja katseli ujostelematta ympärilleen.

–Iltakirkostakos Johanna tulee?

—Niinhän me tulemme.

—Oletteko meille menossa?

—Sinnehän me aioimme yöksi. Tässähän olisi tämä teidän hevonenkin ... eikö rouva tunne?

—Onko se meidän...—Kas kuinka se on lihonut!

—Pastori laittoi sanan viikolla, että tarvittaisiin hevosia peltotöihin. Se on taas niin ylpeä, ettei tahdo saada hallituksi... Eikö rouva tahdo ajaa, niin me nousemme kävelemään?

—Menkää te vain edeltä, me odotamme tässä pastoria ... tämä on yksi vieras maisteri Helsingistä ... joko siellä loppui iltakirkko?

—Kyllä se jo loppui, mutta pastori jäi vielä rippikirjoitusta pitämään...

—No, mitäs muuta kuuluu Koivumäelle?... Kuinka isäntä jaksaa

—Kiitoksia vain ... hyvästihän siellä on ... sai se Matti jäädä sinne kotimieheksi ... eikös rouva tule pian sinne käymään? ... me on jo sinne teitä joka viikko odotettu.

—Kyllä me ehkä nyt pian tulemmekin.

—Se oli meidän karjakartanolta, selitti Elli, kun Johanna oli lähtenyt ajamaan. Se on tuolla korkealla mäellä, minne äsken kääntyi tie lähellä pappilaa. Näettekö, se näkyykin nyt tästä, jos katsotte tuonne, nyt juuri heloittaa pirtin ikkuna ... ettekö näe?

—Nyt näen... Hän oli hyvin miellyttävän näköinen.

—Niin hän onkin ... hänellä on pieni romaaninsa ja senkin tähden pidän minä hänestä. Hänen isänsä, joka on varakkaan

talon omistaja, hylkäsi hänet, kun hän meni naimisiin köyhän renkimiehen kanssa. Kun tuo mies oli palvellut meillä useampia vuosia, niin annoimme hänelle mökin paikan metsäsarallamme, ja siellä he ovat tehneet työtä niin, että nyt tulevat varsin hyvin toimeen. Heidän elämänsä on minusta oikein mallielämää. Joka kesä oleskelen heidän luonaan jonkun viikon ja nautin siitä, että on ainakin kaksi onnellista maailmassa. He kehuvat minulle vuorotellen toisiaan, ja minä olen siinä suhteessa heidän molempain uskottunsa.

–Sitä on siis kansankin kesken tuollaista rakkautta?

–Siellähän sitä vasta onkin. He rakastavat toisiaan vieläkin niin, että ikävöivät aivan surrakseen, jos tapahtuu, että miehen talviseen aikaan täytyy liikkua työansioilla.

–Se, minkä luulen tekevän, että kansanlapset useinkin tulevat niin hyvin toimeen avioliitossaan, on kai, että mies ja nainen ovat perehtyneet toinen toisensa alaan, että he ovat huvitetut toistensa toimista ja voivat askareissaan niin hyvin toisensa ymmärtää ja täydentää. Juuri siihenhän nykyaika naisemansipatsioneineen ynnä muineen pyrkii.

Elli oli taittanut oksan ja ruopi sillä sammalta kiven päältä.

–Se on kyllä totta, sanoi hän puoleksi itsekseen. Sitä en ole tullut ennen ajatelleeksi.

–Mutta ettekö ole huomannut, kuinka vähän meidän säätyimme miehet ovat huvitetut naisten tehtävistä ja päinvastoin? Siitä ei voi syntyä mitään likempää suhdetta eikä mitään varsinaista yhteiselämää. Eikä ole kumma, jos

ennen pitkää niin monessa avioliitossa syntyykin kyllästys ja ikävystyminen.

–Niin, kyllä kai se on siinäkin.

–Vaan etupäässä vaikuttanee kuitenkin onneen tai onnettomuuteen avioliitoissa se, miten puolisojen luonteet sopivat toisiinsa: jos ne ovat n.s. yhtä maata, niin löytävät he aina yhtymätilaisuuksia, vaikka ulkonaiset harrastukset olisivatkin erilaiset.

Hän näkyi ymmärtävän tuo ... ja Ellin olisi yht'äkkiä tehnyt mieli puhua hänelle itsestään. Hän hakkasi vähän hermostuneesti vitsalla kenkensä kärkeä ... kaunis jalka muuten ja nilkasta virheetön, ajatteli Olavi sitä katsellessaan.

Mutta hevosen korvat nousivat esille mäen törmästä maantien ja taivaan rajasta, sitten tuli pää ja koko hevonen, vetäen pastoria mäkeä ylös. Hän ei huomannut heitä, ja Elli ajatteli hänen antaa ajaa ohitse. Mutta yht'äkkiä hän muuttui, pudisti lehdet ja poimimansa heinät helmastaan ja nousi ylös.

–Iltaa, sanoi hän.

–Kah, täälläkö te? ... minä jo aloin teitä tähystellä ... tuletteko rattaille?

–Menettekö, rouva?

–En minä, minä mieluummin kävelen.

–Minä kävelen myös.

–No, ja mitäs kuului pappilaan?

–Siellä kyseltiin meidän vieraasta ja kutsuttiin huomenna tulemaan päivällisille.

–Oltiin tietysti hirmuisen uteliaita, sanoi Elli.

–Liina lähetti terveisiäkin.

–Kiitoksia vain.

–Hän näkyy olevan sinusta kovasti huvitettu.

–Todellakin?

–Kuinkas olet muuten saanut päiväsi kulumaan?

–Hyvinhän se on mennyt.

–Herra Kalm on koko ajan istunut kamarissaan lukemassa.

–Ettekö siis tule ajamaan?

–Emme; aja sinä vain edeltä, me kävelemme.

Pastori nykäisi hevostaan ja lähti ajamaan. Elli ja Olavi kulkivat paluumatkalla melkein äänettöminä. Pitemmillä aukeilla näkivät he pastorin ajavan edellään. Ellistä tuntui hän nyt vielä vieraammalta kuin ennen. Niinkuin olisi ollut joku outo kulkija, jonka kanssa hänellä ei ollut mitään tekemistä eikä mitään yhteistä. Se tunne kävi hänelle vielä selvemmäksi kuin ennen, sillä nyt oli hän ymmärtävinään syynkin siihen. Eihän heillä ollut mitään yhteistä, ei minkäänlaista mielipiteiden vaihtoa, eivätkähän luonteetkaan olleet samanlaiset. Hän oli useinkin miettinyt ja hakenut jotain syytä nurjuuteensa, joka monestikin oli tuntunut hänestä väärältä. Nyt oli hän melkein iloinen siitä, että oli sen löytänyt, ja kaikki tuli sen johdosta kuin luvallisemmaksi.

V

Pappilan nuoret istuivat sunnuntaiaamuna verannalla ja katselivat huvikseen pihan läpi astelevia kirkkomiehiä. Heitä oli rovestin kaksi tytärtä, joista toinen, Liina, oli vähän yli kahdenkymmenen ja kävi jatko-opistoa. Hän oli valmis helsinkiläinen ja pukujensa, käytöksensä ja mielipiteittensä vuoksi pitäjän kaikkein muiden naisten esikuva ja johtaja. Ja herroista valtasi hän aina parhaat omalle osalleen jättäen muille tähteet. Toinen tytöistä oli vähän yli viidentoista ja kävi vasta lähikaupungin tyttökoulua. Nuoria herroja ei ollut kuin yksi. Hän valmistui hiljalleen maisteriksi, ja häneen oli rakastunut tuomarin neiti, joka kävi pappilassa joka sunnuntai ja usein viikollakin. Yhtä uuttera vieras oli kansakoulunopettaja Tavelakin, joka oli rakastunut vanhimpaan tyttäreeseen, mutta jota tämä, yhtä vähän kuin muutkaan, tuskin huomasi. Hän istui vaatimattomana ja äänetönnä, sill'aikaa kun muut puhuivat.

Vieraan herran yht'äkkäinen tulo paikkakunnalle, jossa harvoin näkyi muita kesävieraita kuin oman pitäjän nuoria, oli herättänyt erityistä huomiota.

Neiti Liina, joka oli palannut kaupungista samalla laivalla kuin hän, kertoi, että hra Kalm oli hienosti puettu herra, mustatukkainen, somat pienet viikset, ja kiikari kupeella riippumassa. He olivat jo Helsingissä kerran tavanneet toisensa ja tulleet esitellyiksi, nyt oli hän tullut puhelemaan laivassa

ja kauan aikaa he olivat keskustelleet kaikenlaisista asioista kävellessään edestakaisin peräkannella. Oli hän puhunut ulkomaanmatkoistaankin, kertonut Eiffeltornista, bulevardista ja ranskalaisten naisten erinomaisesta pukeutumistaidosta. Hymyily oli hänellä hyvin kaunis ja miellyttävä, ja hän sanoi jäävänsä tänne koko kesäksi. Kun pastori tuli häntä venheellään noutamaan keskeltä selkää, oli hän hypännyt laivasta alas niin notkeasti kuin merimies.

–Hän on vanha voimistelija, sanoi nuori herra avonaisen ikkunan läpi ruokasalista, jossa hän, vast'ikään ylös noustuaan, söi aamiaista yksinään ja joi kahvia, jota oli häntä varten pari tuntia pidetty uuninkolpperossa lämpimänä.

–Tunnetko sinä hänet, Kaarlo?

–Tunnen.

–Mikset ole sitä ennen sanonut?

–Tahdoin kuulla sinun häntä ensin ylistelevän ... nähtävästi olet sinä jo häneen aivan ihastunut...

–Ihastunut! Pitääkö aina olla ihastunut, jos lausuu jostain herrasta mielipiteensä? Tehän sitä paitsi itse pyysitte kertomaan, millainen hän on. Ja tiedän minä sitä paitsi, että hän on ollut kaksi kertaa kihloissakin.

–Ei kaksi kolmannelta!

–Ole vait siellä!

Nuori herra oli jo lopettanut aamiaisensa ja tuli paperossia poltellen muiden joukkoon. Rovastikin, pienikasvuinen, hyväntahtoinen ja viisaan näköinen vanhus, pistäytyi sinne

hetkeksi ja hymähti nuorten puheille. Ruustinna kävi hänkin katsomassa, eikö kirkkovieraita jo alkaisi näkyä portin taa ajavaksi.

Ja yht'äkkiä kuuluikin tuttujen rattaiden ritinää kirkkoon vievältä lehtikujalta. Pastorin ajopelit samassa seisahtuivat portin taa.

–Juokse, Liina, avaamaan!

–Juokse itse!

Nuori herra lähtikin menemään, mutta samassa näkyi Olavi hyppäävän maahan ja avaavan portin.

Sill'aikaa kun pastori ajoi hevosen tallin eteen, tulivat Elli ja Olavi sisään. Kun oli esitelty ja tervehditty, pyydettiin vieraat astumaan huoneeseen. Naiset menivät saliin, herrat poikkesivat eteisestä rovestin kamariin.

–Olipa hauska sinuakin tavata ... aiotko viipyä täällä koko kesän? sanoi Kaarlo tarjotessaan tupakan.

–En tiedä varmaan, miksi nyt tässä näyttäytyy...

–Sinä aiot lueksia?

–Niinhän olisi aikomukseni...

Sytyttäessään paperossia ja viedessään tulitikkua uunin eteen katsahti Olavi ohimennen saliin. Liina oli tarttunut Elliä vyötäisiin ja pyöräytti häntä pari kertaa ympäri huudahtaen:

–Ei mutta, kuinka sievä sinä olet!

Jo aamulla kotoa lähdettyä oli Olavinkin silmiin pistänyt, että rouva oli ottanut ylleen uuden vaalean kesähameen, kiinnittänyt kukkia hattuunsa ja sitonut siihen uuden hienon

harson.

–Liina, Liina! Ihanhan sinä saat minut pyörtymään! kuuli hän Ellin nauravan.

–... minulla on täällä väitöskirja tekeillä ja hyvä olisi, jos saisin tänä kesänä osankaan valmiiksi.

–Sinä tulit keväällä ulkomailta?

–Kesäkuussa sieltä palasin...

–Hän on minun mieheni vanha koulutoveri, kuuli hän taas Ellin salissa vastailevan neiti Liinan kysymyksiin. On hän kerran ennenkin käynyt meillä, minun kotonani nimittäin... Niin, tehän kuuluitte tulleen samalla laivalla... Miksei, hauskaahan se on, kun saa lisäseuraa kernaasti hän minun puolestani saa tulla tänne...

–Tästä kulkee vanha kirkkotie läpi pihan, selitti Kaarlo, kun Olavi kääntyi katsomaan ikkunasta ulos kartanolle.

Samassa tuli pastori sisään, otti kamman taskustaan ja alkoi sukia tukkaansa.

–Tässä se vasta pappila on ... puustelli ja huoneet parhaita Suomessa, puhui hän ja alkoi siivota piippua, joita oli kymmenkunta suurempia ja pienempiä erityisellä hyllyllä. Saatuaan sen reilaan meni hän kansliahuoneeseen tervehtimään kirkonpalvelijoita, jotka istuivat seinämillä ja joivat kahvia.

Olavi ehdotti, että mentäisiin verannalle, ja he istuutuivat Kaarlon kanssa sinne tupakoimaan. Siitä oli laaja näköala yli tasaisten peltojen, joiden takana kulki maantie edempänä olevan mäntymäen rinnettä laskeutuen. Pihamaa oli avara vihreä neliö,

jonka toisella sivulla oli tukevia aittarakennuksia ja iso-ovinen kärryliiteri, toisella puolen huvimetsikkö haapoineen, koivuineen ja marjapensaineen. Pihan läpi kulkeva oikotie vei verannan rappujen ja kansliahuoneen oven editse suurelle ajoportille, josta jatkui kirkolle saakka tuuhea koivikkokäytävä, minkä rippikoululapset monta vuosikymmentä sitten olivat siihen istuttaneet.

Olavi ja Kaarlo olivat osakuntalaisia ja vanhoja tuttuja Helsingin ajoilta, vaikka Olavi olikin muutamia ylioppilasvuosia vanhempi. Niissä piireissä, jotka harrastivat kirjallisuutta ja kansallisia rientoja, oli Olavilla ollut jonkunlaisen arvostelijajohtajan asema, ja vaikka hän ei itse mitään luonut—yhtä vähän kuin muutkaan—määräsi hän kuitenkin sen hengen ja mielipiteiden suunnan, mikä milloinkin oli vallalla. Ensi ylioppilasvuosina oli Snellman ollut kaikkien ihanne, sitten norjalaiset kirjailijat, Georg Brandes ja Strindberg, myöhemmin venäläiset ja lopuksi ranskalaiset. Arvostelu olevista oloista ja ihmisistä oli aina ankara, mutta kun ei ryhdytty juuri minkäänlaisiin toimenpiteisiin tai mullistushommiin, vaikutti se takaisin arvostelijoihinsa niin, että heistä tuli ainoastaan blaseerattuja, teräväpäisiä epäilijöitä. Lueksien hiljalleen ja valmistuen johonkin, oikein tietämättä mihin, pysyttelivät varakkaammat Esplanaadin kantajoukkona; varattomammat taas velkojen ja vekselien ristiaallokossa taistellen joko joutuivat haaksirikkoon tai vähitellen ajautuivat pois näkyvistä jollekin pienelle virkakarille.

–No, ja kuinka sinä viihdyt täällä? Mitenkä oikein tulit tänne tulleeeksi?

–En tiedä oikein itsekään, kuinka se pisti päähäni. Tulin ensin kaupunkiin ja siellä muistin vanhan koulutoverini Mikko Aarnion. Kirjoitin ja kysyin, enkö saisi tulla hänen pappilaansa. Ajattelin, että täällä olisi mukava oleksia, ja siltä kyllä näyttääkin ... luulen tulevani täällä hyvästi viihtymään. Tuo rouva näyttää muuten miellyttävältä ihmiseltä.

–Ei hän ole hulluimpia.

–Hänessä on jotain erityisen hienoa ja salaperäistä, jotain hillittyä surumielisyyttä ... luuletko, että ne ovat onnelliset, hän ja hänen miehensä?

–Semmoinen mies kuin pastori on aina onnellinen, mutta mitä rouvaan tulee, niin en tiedä, mitä erityistä syytä hänellä olisi olla asemaansa ihastunut...

–Siltä minustakin näytti jo heti ensi iltana, etteivät »nuo kaksi» juuri ole luodut toisiaan varten. En ole koskaan huomannut, että hän katsoisi miestänsä silmiin tai häntä ensiksi puhuttelisi.

–Seurassa voi hän välistä olla hyvinkin vilkas ja vapaa, mutta kun mies tulee sisään, niin vaikenee ja jäykistyy hän kohta niin, että sen vieraatkin ovat huomanneet. Puhutaan muuten, en tiedä, lieneekö sitten totta, että hän otti hänet vain jonkun ottaakseen.

–Niinpä niin, sanoi Olavi pitkäveteisesti, vähän ajatuksissaan. Vai niin, vai todellakin! lisäsi hän sitten vilkkaammin ikäänkuin selviten johtopäätöksissään.

Heidän istuessaan olivat papit ja kirkonpalvelijat tehneet lähtöä kirkkoon ja menivät sinne jalkaisin pitkässä jonossa kulkien keskellä koivukäytävää.

–Menemmekö mekin ehdotti Olavi. Olisi hauska katsella kirkkoväkeä.

Samassa tulivat naisetkin verannalle, ja lähdettiin yhdessä.

* * * * *

Koivukäytävä vei kirkkomäelle saakka. Hevosia oli sidottu aitovarsille ja kirkon seinämille. Kirkon ovien edustalla seisoskeli joitakuita kirkkomiehiä, jotka eivät olleet viitsineet mennä sisään ja jotka nyt paikoiltaan hievahtamatta katselivat pappilasta päin tulevaa herrasväkeä. Avonaisen kirkon ikkunan läpi näkyi alttari, josta kuului pastorin ääni, parhaillaan rippisaarnaa pitämässä. Suntion korkea otsa paistoi sakastin ikkunasta. Tapulin luukut olivat suljetut muut paitsi keskimmäinen, jonka aukossa suurin kello riippui kuin torkkuva, leväten äskeisistä vaivoistaan.

Kun oltiin menossa tapulin holvin alaitse kirkkomaalle, keksi neiti Liina, että mentäisiin ylös katsomaan näköalaa ja kelloja. Elli vähän esteli, mutta kun Olavi kehoitti tulemaan, niin tuli hän heti.

Rappuset olivat pimeät ja kahden puolen niitä ammotti syviä, mustia kuiluja. Mutta ylhäällä löi vastaan heleä valo, niin että silmiä huikaisi. Ylös tultua hypittiin penkeille, huudahdeltiin

näköalalle sekä yhdeltä että toiselta puolen ja alettiin puuhailla kellojen kimpussa. Tavailtiin hämäriä valukirjaimia ja koeteltiin saada selkoa vuosiluvuista. Sitten tahdottiin saada suuren kellon kieltä hiljalleen laitaan kalahtamaan. Naiset istuivat jokainen vuorostaan hihnan mutkaan, jota joku herroista toisesta päästä kannatti. Mutta eivät he sittenkään saaneet kellon paksua alahuulta nousemaan tarpeeksi ylös.

Elli oli eronnut muiden seurasta. Hän seisoj ja nojasi luukkuun katsellen alas tyyneen maisemaan.

Olihan tämä nyt taas melkein samanlaista kuin *silloin*, kauan sitten. Hän muisti taas nuo sanat: »On sentään hauskaa rientää ulos avaraan maailmaan!» Mutta nyt oli hän kuitenkin tullut takaisin, hänen äänensä kuului aivan likeltä tuossa takana. »Mitäs, jos hän olisi tullut tänne minun tähteni, minua ajatellen!» Ehkei hän itsekään tiennyt oikeata syytä tuloonsa. »Ehkä ovat minun ainaiset ajatukseni ja toivotukseni häneen vaikuttaneet hänen sitä tietämättä». Olihan hän siitä jotain jossakin lukenut, että sielut sillä tavalla vaikuttavat toisiinsa pitkien välimatkain päästä... Ja hän nukahdutti itsensä hetkeksi tähän uneen. Se oli kuin salainen huumaus, josta hän ei tahtonut selvitä. Hän tahtoi vain uskoa, että hän on onnellinen ja että kaikki entinen on pois elettyä. Hän halusi nousta nyt niin ylös, vapautua kaikesta niin, ettei hän enää koskaan voisi tulla siihen takaisin. Joskus ennenkin oli hän joutunut tämän tunteen valtaan: silloin kun oli lukenut jotain jaloa ja suurta, joka antoi hänelle uusia ajatuksia, vapautti ja ylensi hänet, tyydytti ja antoi ihastuneelle mielelle miettimistä.

Hänet herätettiin miellyttävästi tästä miellyttävästä unesta. Olavi kutsui häntä koettamaan, eikö hän istumalla hihnan silmukkaan onnistuisi paremmin kuin muut. Hän vastusteli ensin, mutta kun Olavi vaati, niin täytyi hänen nauraen suostua. Mutta ei hänkään jaksanut painaa perille saakka. Silloin lisäsi Olavi kädellään painoa vielä vähän ja kaikkien säikähdykseksi ja nauruksi nykäisi kieli kelloa ja sai aikaan heikon kalahduksen.

—Elkää, elkää! sanoi kellonsoittaja, joka koko ajan oli seisonut vieressä ja hymyillen katsellut pappilan herrasväen leikkiä. Kun sakastista samassa annettiin merkki yhteensoittoon, alkoi hän keskimmäisen, suurimman kellon hihnassa kiikkua. Tapuli huojui, puitokset natisivat, ja kun tuo miehen reiden paksuinen rautakieli ensi kerran ulvahdutti malmia, pakenivat naiset korviaan pidellen alas maahan.

Pappilasta lähtiessä oli Liina jo ottanut Olavin haltuunsa. Tornissa hän koko ajan koetti pitää huomiota itsessään ja nyt hän taas alas tultua riensi hänen kupeelleen.

—Herra Kalm, tulkaa tänne lukemaan näitä hullunkurisia hautakirjoituksia!—Ja he lähtivät kulkemaan hautarististä toiseen ja niitä tavailemaan.

—Minä menen kirkkoon, sanoi Elli, vähän aikaa heitä seurattuaan.

—Ehkä mekin menemme, sanoi Olavi.

—Ja me myös, lisäsi neiti Liina vähän kuivasti.

Naiset menivät silloin kaikki naisten ovesta sisään, herrat kiersivät kirkon ympäri sakastiin.

Ei ollut Elli pitkään aikaan käynyt kirkossa. Tavallisesti hän jäi kotiin, otti jonkun kirjan mukaansa, työnsi pienen venheensä vesille ja meloskeli jonkun läheisen saaren rannalle lukemaan, haaveksimaan ja lintuja kuuntelemaan. Siellä tunsu hän olevansa Jumalaa yhtä likellä kuin kirkossakin ... niinkuin tuo suuri salaperäinen olento vasta täällä olisi oikein ollut olemassa ja niinkuin se täällä olisi ollut aivan häntä varten. Näin hän ainakin rakasti kuvitella mielessään...

Nyt hän kuitenkin tunsu mielellään menevänsä kirkkoonkin. Kun oli jotain erityistä ajattelemista, oli niin turvallista istua penkin pohjassa tuntemattomien ihmisten keskellä ja antaa urkujen soiton tai yksitoikkoisen saarnan nuotin aikana ajatusten mennä omia menojaan.

Vanha rovasti saarnasi. Ennen aikaan oli Elli paljonkin pitänyt hänen saarnoistaan. Sillä melkein kohta sen jälkeen, kun he häänsä vietettyään olivat tulleet tänne, oli heistä, rovastista ja hänestä, tullut hyvät ystävät. Pian oli tuo hienotunteinen, ystävällinen ihmistuntija huomannut, että Elli ei ollut onnellinen. Talvisina sunnuntai-iltoina jäi Elli usein pappilaan, kun hänen miehensä matkusti pitäjälle sairaan luo tai kinkerille. Ja kun riutuva, kylmä rusko heikosti punasi keinutuolissa soutelevan vanhuksen leppeitä kasvoja ja kirjahyllyä hänen päänsä päällä, ja kun Elli pöydän ääressä istuen sormiensa välissä kierteli paperiliuskoja tai hajamielisesti leikitteli kynän varrella tai lakkatangolla, puhui nuori rouva vanhalle rovastille kuin vertaiselleen peitetyin, puolinaisin sanoin

kaikki surunsa ja kaipuunsa. Rovasti lohdutteli häntä kautta rantain ja hänen alakuloinen maailmankatsomuksensa sopi muutenkin niin hyvin Ellin omaan. Rovastikin tuli esimerkkiä mielipiteilleen ottaessaan kertoneeksi omasta itsestään—ettei hänkään ollut onnellinen ... että kukapa sitä lieneekään tässä maailmassa ... kullakin on ristinsä, pettymyksensä ja vaivansa. Se on vaikea sellainen, se on kaikista vaikein, sydän nousee usein sotaan ... tahtoo vaatia osansa eikä tyydy siihen, mikä sille on annettu ... mutta hän, jolla on lahjat takanaan, hän kai myöskin tietää, kenelle hän niitä jakaa ja kuinka paljon kullekin.

Se lohdutti Elliä, se tyyntyi ja vaivutti häntä joka kerta, kun hän noin kuuli puhuttavan. »Onhan niitä siis ollut muitakin enkä ainoastaan minä...»

Rovastikin näki mielellään läheisyydessään tuon suurisilmäisen, totisen ja älykkään nuoren naisen, jonka kanssa hän sai puhua asioista, jotka häntä huvittivat, joka tuossa ikkunaa vasten istuessaan vaikutti niin sopusointuisesti ja jonka ujo, valkea kaulus niin vienosti pisti esiin mustan leningin alta. Saarnoissaankin hän jatkoi näitä puhelujaan, kääntyi kuin hänen puoleensa, haki hänet joukosta ja puhui ikäänkuin hänelle erityisesti. Seuroissa ja pitopaikoissa istuutui hän ennen pitkää pastorin rouvan viereen, voi laskea leikkiäkin hänen kanssaan ja ulotti leikillisen kohteliaisuutensa niinkin pitkälle, että auttoi turkkia hänen ylleen, ja jos oli pappilasta lähtö, peitteli häntä rekeenkin.

Tämä herttainen väli loppui kuitenkin rumasti ja typerästi.

Oli kuultu —kuka oli kuullut, sitä ei voitu sanoa, mutta Ellinkin korviin se tuli—että ruustinna kerran Ellin pihasta lähdettyä olisi sanonut miehelleen: »Mitä sinä, vanha ukko, häärräät sen Aarnion rouvan kanssa niinkuin nuori poika ... voisi luulla, että olet rakastunut».—»Oletko sinä hullu!»—Lieneekö ollut totta, mutta yht'äkkiä muuttui rovasti suljetummaksi, jäykemmäksi ja virallisemmaksi. Ja Elli huomasi, että hän melkein vältteli tulla siihen huoneeseen, missä Elli sattui olemaan, silloin kun ruustinna oli läsnä. Siitä se sitten väli kylmeni ja ystävyys jäähdyi.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.